

Anul XIII
20 (420)
Simbătă
16 mai
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Fatalitatea relației

— Dialogul e una din dimensiunile prozei obiective. Vă rugăm ca autor de proză obiectivă, să dialogați cu opinia dv. despre evazionism. Vă rugăm să oferiți dv. înștă eventuala replică!

a. p.

Nu e ușor să-ți închipui replică unui adversar. Cine crezi că s-ar recunoaște drept purtător al unei maladii, așa cum am încercat s-o descriem noi? Un scriitor care s-ar simți vizat, înțil ar nega că e vorba de o maladie, și, al doilea, ar respinge descrierea fenomenului.

Nimeni n-ar accepta o discuție pe acest teren. Ba chiar, în felul în care am pus noi problema, n-ar accepta nici un fel de discuție. De ce? Pentru că mie îmi este la îndemână să pun problema în acest fel, iar scriitorului evazionist nu-i este. Închid, pentru folosul discuției noastre, să ne propunem să părăsim avantajele pe care noi înșine ni le-am creat și să încercăm să înțelegem care ar fi gândirea intimă, filozofică și estetică, a scriitorului care respinge tipul de literatură pe care noi îl apărăm.

Mă gândesc deci. Cobor în forul meu interior. Simt o pace indestructibilă și o mare desfășurare spirituală, reflectind cum să scriu o carte despre un om pur care își viră cele două degete groase ale miinilor sub vestă și, ștind perfect în ce epocă istorică trăiește, se detașează de orice fel de probleme și de orice fel de adevăr. El este un om în sine, fără viață de relație, nu numai socială — asta nici măcar nu

astfel de sfârșit? Nu, hotărât, trebuie să ferim literatura să intre în asemenea impasuri, fiindcă — să fie clar! — literatura de relație se află într-un impas, și nu literatura noastră pe nedrept numită evazionistă.

Mă opresc aici, neliniștit. Dar de unde-mi vine neliniștea? Au existat parcă pe lume niște teritorii, în care nu numai literații, ci întreaga populație, de multe milioane, a unor imperii, trăia în felul acesta... Aurul îl aruncau, rizind, unor străini care puseseră piciorul pentru prima oară pe pământul lor. Conflicte nu existau între ei, le alungaseră, reușiseră să descopere teritoriul absolut din ființa lor. Iar acei străini au pătruns cu ușurință până la împăratul lor, l-au luat prizonier (erau puțini acești străini, câteva sute), au cerut toate bogățiile și, după ce le-au obținut, l-au ucis pe împărat și au început să măcelărească îngereasca populație de câteva milioane, care nu cunoștea fatalitatea relației și care cine știe de când trăia astfel... N-a fost măcelărită în întregime, pentru că mai era aur de scos din pământ. Au fost trimiși misionari cu Biblia care, studiind obiceiurile ciudate ale acestor oameni, au ajuns la concluzia că atât de dușii erau în absolut acești băștinași, încât era nevoie ca ei, misionarii, să tragă clopoțelul în sat, la orele 12 noaptea, ca să le reamintească bărbăților că e timpul să-și îndeplinească datoriile lor conjugale.

Este opinia unui specialist care a cercetat aceste imperii, și nu o fantezie de scriitor. E vorba de cunoscutele imperii distruse de conchistadori.

În ceea ce ne privește pe noi, românii, am cunoscut o dată un gânditor care ni-a spus următoarele: badea Gheorghe a sabotat totdeauna istoria. Să presupunem că există un astfel de badea Gheorghe. E nevoie doar să presupunem, pentru că, în realitate, unde a sabotat badea Gheorghe istoria? La Rovine? La Podul Inalt? La Călugăreni? La Plevna? În Munții Tatra?

Mai degrabă putem spune că istoria l-a sabotat pe badea Gheorghe și că el a învâțat, din vicleniile ei, viclenii și mai mari și a știut în felul acesta să i le deoace, uimind pe foarte mulți din acest continent, care nu odată se trezesc întrebându-se: cum existăm noi, românii? Cine sintem? Ce e cu noi? Ce este asta, România?

Dar să ne oprim puțin asupra unui ipotețic badea Gheorghe, mare sabotor al istoriei. El bine, ce l-a făcut el acest istoric? Ce dureri l-a provocat? Ce tulburări în mersul el îl aparțin lui badea Gheorghe prin faptul că l-a întors ei spațele? Dacă și istoria l-ar fi imitat, și badea Gheorghe și istoria ar fi stat supărați, spate în spate, atunci am fi avut motive să ne bucurăm că, iia, uite, cum a reușit el să determine această zeită să producă ravagii în alte părți, în timp ce plaurile lui badea Gheorghe au rămas neastine și din ele nu s-au auzit secole întregi decit fluierul dolnit și cîntecul lui senine, estompat doar din cînd în cînd de zgometul ierbil fragede rupte de la rădăcină de boturile umede ale boilor.

În realitate, peste aceste plauri a curs sînge, iar acel badea Gheorghe n-a existat. Cineva s-ar putea întreba: e chiar atât de importantă literatura, încît să intre în teritoriul ei astfel de avertismente? După părerea noastră este. Chiar dacă există dorința, provocată de dezamăgiri, de a îndepărta de la această misiune. Nu micșorînd în gândirea noastră forța de influențare a conștiințelor pe care o are arta, neolovim dezamăgirile noastre. Dezamăgiriile nu sînt, firește, de ordin literar. De ce, atunci, să suportăm ideea de literatură aceste consecințe?

Nu arta de relație s-a depreciat, ci acei scriitori care au falsificat-o. Desigur (și asta am mai spus-o cu altă ocazie) e foarte adevărat că sarcinile prea mari fnăbușe literatura, exilînd-o în domeniul abstractiilor. După cum, sarcinile prea mici, sau prea periferice, o coboară în anecdotice sau în amorf.

Putem noi scoate literatura din dialectica implacabilă a existenței? Sigur că da. Dar atunci cei care sînt înșetați să o facă, trebuie să prevadă și posibilitatea că, la ora 12 noaptea, peste somnul lor, populat de jocuri frumoase sau grotesci, cineva să vină să le bată clopotul fatalității relației.

Marin PREDĂ

ÎN ACEST NUMĂR:

„O plesă falsă” — de Marin Sorescu
Un bărbat se plimbă singur prin lume
de Iulian Mercuță

De vorbă cu Nicolae Velea
de Adrian Păunescu

Acolo unde nici minia nu mai e autentică
Suplinitor

Înfrînarea cuvintelor

Rar carieră literară care să arate în dezvoltarea ei mai multă consecvență decît arată cariera de poet a lui Mihai Codreanu. De obicei, și mai ales în epoca de după 1920, scriitorii noștri încearcă toate genurile; sînt ispitii să se exprime cît mai felurit și să se supună la cît mai multe moduri și discipline literare. Sînt mînați de un spirit de aventură, care, de altfel, nu-l duce întotdeauna spre limanuri ferice, ba chiar dimpotrivă îl face cîteodată să sufere naufragii ridicule sau penibile.

Nimic din toate acestea la Mihai Codreanu. La dînsul consecvența cea mai desăvîrșită ordonează o artă făcută din măsură, eleganță și distincție. Temperamentul său poetic l-a făcut să-și aleaga încă din 1912 sonetul drept formă de expresie perfect potrivită cu ritmul interior al glîndirii sale poetice ponderate și meticuloase. Pe vremea cînd a publicat Statul (1914), Mihai Codreanu dăduse deja două volume de versuri, Diafane (1901) și Din cînd în cînd (1903). Acestea sînt în bună parte, produsul a două puternice influențe: una eminesciană și alta baudelaiană. Se pot lămuri totuși, în această imbinare de influențe contradictorii, liciririle unui temperament poetic original și o gîndire poetică personală care bîjbîie încă să-și găsească o cale de dezvoltare sigură și o formă proprie.

O dată cu Statul această formă și această cale apar, deodată, clare și hotărîte. Față de volumele anterioare aceste Statul sînt o revelație. Se simte că volumul e rezultatul unei lungi și meditate dezvoltări; totul este îndelung calculat, gîndit, cizelat, aranjat. Nicidieri, nici o șovăire, nici un defect de compoziție; pretinzîndu-și voința de-a rădîmne într-o anumită atitudine și într-o anumită Stimmung.

Această impresie de perfectă corespundere între un talent și forma pe care și-a ales-o, rămîne constantă la cititorul lui Mihai Codreanu. Iți dai seama că Mihai Codreanu scrie sonete dintr-o adîncă necesitate. Sonetul nu este pentru el o formă fixă de poezie pe care o cultiva la întîmplare. Este un mod de expresie creat parcă anume pentru dînsul. Dacă sonetul n-ar fi existat, Mihai Codreanu l-ar fi inventat ca și se poată exprima. Sonetul îi convine pentru că e scurt, concis și sobru. Inspirația lui Mihai Codreanu este scurtă; gîndirea lui poetică apare în fulgere puternice, la intervale rare; viața interioară a lui Codreanu n-are nevoie,

pentru a se exprima, de planuri largi și de perspective imense. Firea lui respinge lungile poeme discursive, așa cum îi plăceau lui Victor Hugo.

Îl plătisește tot ce e retoric. Mai ales retorică sentimentală. Singur și-a afirmat această plătiseală, într-un vers care-l definește:

Lirismul meu e stăpînit și rece,

și pe care-l completează aceste două stihuri:

Taci, nu striga. Revolta mea. Pe liră
Nu vreau stridența gemetelor tale...

Discret față de el însuși și prudent față de alții, Mihai Codreanu a introdus în poezia noastră, la o epocă de intrizat eminescianism și de destrăbălat etalaj de sentimente, o disciplină strictă și o perfectă distincție. A îmbrăcat în haina de ceremonie a sonetului o simțire adîncă și ponderată, fără elanuri prea mari, dar în același timp fără scîderi și fără poticniri. Codreanu este un poet care știe să și gîndească, pe care îl pastorează jocul subtil și dezinteresat al ideilor. Pentru un poet aceasta poate constitui cîteodată o primejdie. Riscă, în astfel de cazuri, să cadă în cursa poeziei de idei, a așa zisei poezii filozofice. Mihai Codreanu a scăpat însă de această cursă; sau atunci cînd s-a lăsat prins în ea, a izbucnit să se ridice imediat și să alunge cu un vers sonor, subtil și elegant, impresia ambiguă pe care o lasă orice poezie filozofică, fie ea semnată de Goethe, de Vigny, de Hugo.

Mihai Codreanu, cu astfel de calități, era destinat să rămînd un izolat, și a rămas. Este o izolare pe care singur a voit-o. Ca poet a trăit toată viața în turnul său de fildeş (Turnul de fildeş se numește de altfel ultimul său volum de sonete — 1929).

Această izolare dovedește orgoliul și oarecare mîzantropie. Cred însă că mai adînc decît acestea a fost teama lui Mihai Codreanu de-a nu se lăsa copleșit de puterea vorbelor, putere care de multe ori nu duce acolo unde vrea să se îndrepte gîndul, ci în altă parte. El și-a impus o constrîngere severă în ce privește forma punînd frînd cuvintelor, tocmai pentru a-și exprima în chip cît mai pur gîndirea poetică.

AI. PHILIPPIDE

HENRI CARTIER-BRESSON :
în timpul antracului unei reprezentații

Numărul de față este ilustrat cu reproduceri după lucrările artistului fotograf Henri — Cartier Bresson expusa la Institutul de Arhitectură din București

cronica pietonului

Depinde

Vin căldurile verii (după ce trec „masele reci de aer polar”) și mersul se dă mai pe la umbră. Vara, avem o umbră superbă, grea și bogată, cu spic, ca blana brună a animalelor siberiene, iarna.

Curînd, după ce salcimii, teii și trandafirii își vor fi tras, pe rînd, salvele lor subțiri de miresme, (făcîndu-ne prizonieri) Maratonistul, bunul meu prieten, își va începe campania. Totdeauna e de anunțat cite ceva, spune trăgîndu-și, grăbit, bascheții; trebuie să fii gata, istoria se repetă. Nu se repetă, îl asigur, nu e pace, azi nici ramura de măsline nu se mai lasă ruptă cu una cu două. El însă merge plin de speranță: o veste, oricîi de mică, tot îi mai rămîne de transmis, în exclusivitate. Va striga „Teii au învins” ori trandafirii, depinde. Nici un teimprimator din lume nu se mai ocupă de asemenea victorii.

Zi de zi îl voi vedea trecînd, pe partea înșorită a străzii. Lumea se va trage la umbră. El va înfrunta, premeditat, focul etern. Asta, fiindcă propria ta croială, reproducută pe asfalt, propria ta neliniște — umbra — o lege a universului o măsoară cu necesarul tău de lumină. E partea invizibilă din noi; zona funăstă în care comunicațiile se întrerup, temporar, ca-n partea nevăzută a lunii, unde totuși poți să comunici cu tine, să te întrebi, pe singura ta lungime de undă, ce vrei, sau să-ți spui că teii ori trandafirii au învins, depinde...

CANDID

Blaga

Blaga
El pare să fi scris ușor,
Cu-atîta simplitate calcă
În liniștea semințelor,
Cu taina unui plîns de algă.
Acestor firi le-a trebuit
O mare-naltă, să le-astupe,
Și un pămînt nădăjduit,
Și flori de candelă și cupe.
Evlavios și onestit,
Măcar profilul său cuvîntă,

Cînd nouă nu ne-ar fi venit
Culori și clipe de osîndă.
La mare, peste plaje largi,
A fi, o noapte, univers,
Cînd lin implorai să le spargi,
Semințe de nisip, invers
Vezi gîndurile cum se spun
Și spaimele-n ciștiș, pe cînd
Bat valuri, stele apun,
Plecarea lor inspiră vînt.
E-aproape plin acest pămînt,

De oameni care sînt și mor.
La mare, în nisip scurmînd
În sacra sare un mormînt,
El pare să fi scris ușor.
Urîndu-l palid, ca pe-un sfînt,
Ca umbra și ca visul lumii,
Ochiului meu i-aș spune blind:
Pe-ai lui, de marmură, adu-mi-l!

Constanța BUZEA

Prima carte a lui Emil Brumaru

nu a apărut la vremea din mai multe noi edituri...

Lirica deosebit de personală a lui Emil Brumaru...

Ilie CONSTANTIN

Unanim, total, universal

Mai întâi citeva cuvinte pline de speranță...

zeițe, zeia înțelepciunii, are în vedere editarea...

Din scurta prezentare-tip ce însoțește volumul...

Lirica deosebit de personală a lui Emil Brumaru...

formează cultura. Dar iată, la un interval scurt...

punct și virgulă

ele noastre slabiciuni, televizorul, sportul, cine...

Alături de meditațiile evazive ale criticului M. Restuliu...

Gr. COSTIN

Minime dar maxime

— desi critice — publică în revista Ramuri nr. 4...

punct și virgulă

și știți despre ea: „Gratia e slabiciunea trumusei...

„Măi stii desigur și alte soluții, fiecare dintre noi vede lumea altfel...

C. LASCAR

Primum volum de scrieri al lui Ștefan Petică...

puține ori pagina tipărită a putut aduna atâtea impresii...

„Iată situația școlară a lui Petică însoțită de un comentariu hilar...

„Nu departe de această speculație plină de tlic...

„Foarte bine găsită vorba „fidel”...

„Hrubele își întetesc frecvența, iar între crizele precumiere și hrube...

„Și? Mai departe? „Inițial, însă, gherila...

„Iată situația școlară a lui Petică însoțită de un comentariu hilar...

Ștefan Petică chiar în iubire refăcea original vechiul conflict dintre apolinic și teluric...

„Iată situația școlară a lui Petică însoțită de un comentariu hilar...

„Nu departe de această speculație plină de tlic...

„Foarte bine găsită vorba „fidel”...

„Hrubele își întetesc frecvența, iar între crizele precumiere și hrube...

„Și? Mai departe? „Inițial, însă, gherila...

„Iată situația școlară a lui Petică însoțită de un comentariu hilar...

efemeride VERLAINE ȘI BACOVIA

Verlaine reprezintă tipul poetului intransigent...

„Tot astfel: „Je devine, à travers un murmure...

„Nu imitații, fiindcă Bacovia nu e decît superficial...

„Influențele dintre Bacovia și Verlaine nu se opresc aici...

cronica literară

petre stoica ion iuga

OROLOGIUL ALMAR

„Această poezie foarte modernă în refuzul ei de a se înroși...

„Ion Iuga poartă la butonieră roșia floare de sine a iubirii...

„Poezia lui Ion Iuga din această carte mătură-rivesc...

„Totuși, înegumutarea absolută, lipsa de artificii...

ROMULUS DIANU

Nopti la Ada-Kaleh

„Poezia lui Romulus Dianu este o simfonie de sunete...

„Dacă vom spune deci că Ion Iuga este dominat în poezia sa...

„In Istoria... să Călinescu îi consacră lui Romulus Dianu o spațiu relativ mare...

„Și se lasă antrenat de el, de melodie care nu-i a lui...

avantpremiera editorială

„Iată situația școlară a lui Petică însoțită de un comentariu hilar...

„Nu departe de această speculație plină de tlic...

„Foarte bine găsită vorba „fidel”...

„Hrubele își întetesc frecvența, iar între crizele precumiere și hrube...

„Și? Mai departe? „Inițial, însă, gherila...

„Iată situația școlară a lui Petică însoțită de un comentariu hilar...

De ce nu scrieți o istorie a literaturii române contemporane?

„Fiindcă nu cred să intereseze pe cineva. Prin „cineva” înțeleg exponenții (de drept) ai opiniei publice calificate: redactori, croniciari. Pentru aceștia nu există. Nimeni n-a băgat de seamă, spre a da un exemplu, nici că am ținut un timp la *România literară* o rubrică, și încă una de cea mai stringentă actualitate, nici că am abandonat-o (sau mă înșel?). De atenția publică (înțeleg publicistica) beneficiază un număr fix de autori (zelatori doar la cite o revistă sau două) și sunt mai mult decît bucuros de a nu mă număra momentan. Prin ce, aceasta întreprindându-mi echilibrul interior, intens dorit altădată și realizat doar prin ieșirea din arenă. Ceea ce nu mă încântă de fel și altceva. Dacă îmi convine perfect să fiu pentru acei ce și-au făcut din urmărirea vieții cărților o profesie — „omul invizibil”, nu mă poate, desigur, lăsa impasibil faptul că un eveniment editorial precum cel înscris de apariția într-o nouă ediție, pe care întimplător am prefăcut-o, a romanului *Matreiu* — *Nu mă înșel* — ediție ce n-a stat în librării nici o zi, a fost întâmpinată de aproape întreaga presă literară cu o sublimă indiferență. Asta îmi dă foarte serios de gînd și mă determină să cred că orice autor despre care aș scrie ar deveni, prin aceasta, nevăzut și că, dacă aș compune o istorie a literaturii, am rămîne fără scriitori...”

Dar publicul? De public nu avem a ne plînge. Nici eu, nici alții. Publicul ne cumpără cărțile cu lăcomie, ... cînd are ce cumpăra. (Căci, parcă e un făcut. Ce e decît tirajele — respectiv reprezentanții librărilor, persoane importante, solicitate de alte „chestiuni arzătoare” încît nu au timp să mă intre prin cite o librărie. — dacă vor fi intrat vreo dată, ca să vadă ce se vinde și ce nu — cer și obțin tiraje simbolice pentru scrieri de care ar impertinosa nevoie o lume întreagă. Impunînd în schimb tipărirea în zeci de mii de exemplare a cite unui volum ce așteaptă ani și ani, împreună cu alte „cărți cu preț redus”, o mină care să-l miște din loc). Publicul nu este însă un tot omogen. Puțini cumpără o carte de critică sau istorie literară din interes pentru autor; celor mai mulți (vreau să spun; celor mai mulți studenți, elevi, profesori, căci ei formează marea masă a consumatorilor) puțin le pasă cine a scris cutare volum; îi interesează doar ce scriitori sînt tratați în paginile lui; dintre cei incluși în programa analitică sau alții; respectivii cumpărători nu sînt, în consecință, atenți la semnătura de pe copertă, ci la tabla de materii. A scrie pentru un asemenea public nu înseamnă „a scrie”, ci a îndeplini o îndatorire profesională, inclusă în „normă”. În ce mă privește, mi-am îndeplinit asemenea obligații didactice cu promptitudine și conștiinciozitate și, îndeplinindu-le, cine știe, poate că uneori am și „scris”, însă eu e sînt în măsură să stabilesc aceasta. Fapt e că, de bine de rău, mă găsesc

autor al unor cărți de istorie literară, care — oricît ar fi ele de ignorate în redacții și la Uniunea Scriitorilor — sînt tot atîtea posibile secțiuni dintr-o eventuală istorie a literaturii. Îmi permiț a le aminti: *Romanul românesc contemporan*, 1959. *Literatura română la începutul secolului XX*, 1964. *Istoria literaturii române*, 1900—1918, 2 vol., 1964. *Literatura română de azi* (în colaborare cu Nicolae Manolescu), 1965. *Început de secol. Curente și scriitori* (1900—1916), 1970 (în curs de apariție). La aceasta se adaugă diverse studii (îndeosebi studii introductive la anumite ediții) care, toate, se integrează virtual într-o construcție mai vastă ce ar putea deveni cîndva o *Istorie a literaturii române*. Nu spun că o voi scrie efectiv. Relev doar că tot ce scriu, de cînd se poate scrie fără imixtiuni grosolane din partea redacțiilor,

Dumitru Micu

editurilor este conceput din perspectiva unei istorii complete a literaturii naționale. Astfel scrie orice critic responsabil. Situaarea oricărei scrieri luate în discuție într-o anume constelație literară, fixarea ei pe o anumită scară de valori e sarcina elementară a unei exegeze. Numeroase conflicte dintre scriitori și critici pornesc tocmai de aici. De regulă, scriitorul nu citește decît cronica sau paragraful în care este direct numit și se face foc dacă un epitet îi contrazice părerea ce o are el însuși despre sine sau dacă o anume filiație, în care a fost pus, îi pare improprie. Multe lucruri s-ar lămurii prin simpla lectură a altor articole sau studii ale aceluiași critic. S-ar vedea că epitetul cutare, socotit minimalizant, fusese aplicat în prealabil unor opere exemplare, că înscrierea pe care unul sau altul nu vrea s-o accepte în rîsul capului este tocmai o dovadă de specială considerație din partea criticului. Sau invers. Mi s-a întîmpinat să fiu acuzat de apologetism cînd am rostit aprecieri reticente și de negativism, cînd am lăudat fără echivoc. O dată era cit pe aci să întocmesc un dicționar de terminologie critică, un fel de cifru, pe care, consultîndu-l, oricine să poată înțelege exact ce voiam să spun, în orice articol. Mi-am dat însă numaidecît seama că ar fi fost inutil. Lumea nu citește, de obicei, autori, ci cărți, și, cu atît mai puțin, nu citește critici, ci articole. — ba, adeseori, nici articole, ci numai fraze, cuvînte. Ca atare, ar fi însemnat să însoțesc fiecare articol de un aparat explicativ, adnotînd fiecare termen, ca și cum ar fi vorba de un text din alt veac. Și chiar astfel, nu știu dacă aș fi realizat ceva, căci nimeni nu poate obliga pe cititorul grăbit să parcurgă și comentariul și notele însoțitoare.

Zicînd acestea, nu glumesc de loc; comunic, pur și simplu, o experiență. Să mă explic. Deși n-am scris-o singur, am semnat *Literatura română de azi*, fără delimitarea propriei contribuții de aceea a coautorului, iar astăzi n-aș avea de îndreptat nimic esențial, dacă s-ar pune problema reeditării, după cum n-aș modifica aprecierile din *Romanul românesc contemporan*. Ceea ce nu vrea de loc să spună că, reîmpărite, aceste cărți s-ar înfățișa ca în prima ediție. Literatura s-a îmbogățit între timp, s-au impus noi talente, au apărut opere excepționale; direcții artistice de abia perceptibile în 1963 (cînd a fost scrisă *Lit. r. de azi*) s-au conturat cu vigoare în anii următori; altele, întîlnite artificial, au fost ostopmate. Ar fi necesară, în consecință, o redistribuire a materiei, potențarea unor portrete, rețurarea altora, extinderea spațiilor acordate unor scriitori, mai cu seamă dintre cei tineri, eventuala reducere a unora din cele afectate cite unui autor ce promitea mult acum un deceniu sau două, dar care, după aceea, a dezmințit așteptările. N-aș scoate însă pe nimeni de pe listă și n-aș modifica esențial aprecierile. Romanul *Bărăgan* de pildă, nu e, desigur, o carte care rămîne. Cine citește onest *Literatura română de azi* sau *Romanul românesc contemporan* va recunoaște că n-am susținut asta nici o dată, ci am lăsat să se înțeleagă contrariul. Dar *Bărăgan* trebuia discutat, nu mai fiindcă era cel mai onorabil roman inspirat din actualitate, apărut la un moment dat, dar și pentru că, judecat chiar în absolut, rezistă efectiv prin citeva situații. Nici o viitoare istorie corectă a literaturii române nu va putea omite această carte. În felul său exemplar. Menționînd-o, istoricul literar va exemplifica în felul acesta situația literaturii într-un anumit moment, în care scrieri ca *Bărăgan* constituiau apariții de excepție — în sens pozitiv. Acei doi sau trei frați care afirmă, de cite ori li se ivește prilejul (însă fără a da nicodată un exemplu) că *Literatura română de azi* ar conține judecăți de valoare arbitrar, dictate de considerente conjuncturale, vorbesc în necunoștință (voită?) de cauză aruncînd vorbe în vînt, gratuite, irresponsabile. Ei n-au citit, se vede, cartea ca atare; au citit doar pasaje sau n-au citit nimic, ci au măsurat doar din ochi spațiul acordat diverșilor autori. Se prea poate ca judecățile din ea să fie integral eronate. Eronat, în acest caz, e însuși modul de a gîndi, de a înțelege literatura, al autorilor. Căci, încă o dată: n-am scris sau subscris nici o judecăte care să nu pornească dintr-o convingere și să nu se integreze într-o viziune de ansamblu a literaturii române și a complexului ei proces evolutiv.

Am mai spus-o, și o repet: e necesar ca orice critic chiar unul improvizat, cum sînt eu, să scrie o istorie proprie a literaturii sau, în tot cazul, să o poarte în spirit.

Bruxelles, 1932

Despre respectabilitate

M-a surprins neplăcut întîlnirea cu un vechi prieten. Era foarte sigur de el, dar eu vedeam că această siguranță era direct proporțională cu frica pe care voia s-o învingă. E adevărat că prietenul cu pricina devenise între timp „cineva”, adică își câștigase un loc foarte înalt în lumea artei, toate acestea nu justificau însă aerul acela plin de importanță. Dacă n-am ajuns să fim modești, înseamnă că n-am înțeles nimic din viața... Era atît de important încît din pricina importanței, nici nu se mai înțelegea ce spune. Nu mai avea nici o îndoială în glas.

din urmă. Nu era o înțelegere adevărată — înțelegerea lui era tributul pe care el, o mare personalitate, trebuia să-l plătească. De altfel toată existența lui se transformase într-un șir de obligații, etice, filozofice, pe care, cu multă demnitate, și le îndeplinea... Totul făcea din obligație...

Ființele obsedate de ideea respectabilității își transformă viața într-un cortegiu de obligații — ele nu mai au timp să respire, să gîndească — au numai obligații. Viața lor nu se mai desfășoară spontan — viața lor capătă un „stil”. Chiar și vocea se schimbă.

Au anumite ore cînd zîmbesc cu indulgență și au anumite ore cînd tac sever și implacabil... De altfel, omul respectabil crede că tot universul e populat de secretari și dactilografe, hărăziți să-i eternizeze impresiile. Toată lumea trebuie să i se dedice, să i se subordoneze și să facă din respectarea capriciilor acestuia felul lor de viață, rațiunea lor supremă. Bineînțeles — o asemenea ființă-instituție — jumătate om-jumătate mit — va primi aceste jefuri ca ceva de la sine înțeles. El crede că totul i se cuvine. Chiar și-o declarație de dragoste o primește în liniște, ca pe-o decorăție. El nu mai stă de vorbă cu nimeni, el acordă doar audiențe. Nici cu el nu mai stă de vorbă. Chiar și lui își acordă tot o audiență, scurtă și superficială. Chiar înăuntrul conștiinței lui se naște un valet, o slugă care tremură cînd ființa respectabilă deschide ușa. El e încîntat și el se teme de propria sa autoritate.

jurnalul unui martor ocular

Tot ce spunea aducea a certitudine și sentințe implacabile. Din punct de vedere spiritual lăsa impresia că e „un om ajuns” — și, burdușit de atîtea certitudini nu mai putea să respire. Parcă se sufoca de povara propriei personalități, dar, deși gîfăia, o purta cu demnitate, chiar cu un fel de eroism ridicol.

Nu mai era un om, ci o instituție — de cite ori bombănea cite ceva, avea grijă să se controleze — fiindcă părerile lui contau, puteau fi interpretate. Senzația stranie pe care mi-o lăsa nefericitul prieten era că el murise, și ceea ce avam în față nu erau decît rămășițele unui cumplit naufragiu. El nu-și mai putea permite riscul spontaneității. Cum să-și mai permită? El „era cineva” — un amestec bizar de instituție și mitologie. Se observa la vechiul meu prieten un respect foarte înalt față de imaginea pe care și-o făcuseră oamenii despre el și grija devenită aproape obsesivă, de a nu desminți această imagine falsă. Grijă lui era să se mențină, să-și mențină silueta, să-și mențină notorietatea, să-și mențină vila și prestigiul. Acum el avea ceva de apărut: bunăstarea materială și bunăstarea spirituală. Omul respectabil e un lup care stă mereu la pîndă. El nu mai avea nici o grijă de existența lui vie, aia, sărăcuța, murise, grija lui era să întrefînă în preajmă o atmosferă de evlavie și adorație. De cînd începuse să aibă succes, renunțase la alcool și gloriile drogă mai tare ca ginul. Despre cei tineri vorbea cu superioritate și ipocrită înțelegere. Simțea că de la înălțimea lui trebuia să fie condescendent cu cei ce vie

Teodor MAZILU

Cașmir, 1948

Insignă

Această ramură a poeziei a cărei umbră peste cer alăturea lent se înșcrie, iară vederii noastre, ieri...

să fluture peste stîoașă întindere de plai natal mișcînd privirea și răcoarea tristeții spusă virginal...

Această ramură a poeziei a cărei umbră pe pămînt și duh de vînt și de zăpadă lent clătîninu-o, îi sunt.

Transformarea în perla

Încă de pe cînd era un simplu bărbat se puteau vedea la el unele lucruri albicioase, ca și cum laptele ar putea îngheța

Inchipuiri-vă laptele femeii înghețînd...

Ochii îi erau înghețați chiar și atunci cînd rîdea, cu toți dinții lui albi.

A început să se transforme în încet-încet.

Chip de perla, piept de perla, unghii bombate de perla.

I-au crescut și aripi, Niște aripi rigide, de perla.

Încă de pe vremea cînd era un simplu bărbat el avea ochii înghețați

Mai tîrziu s-a transformat în perla. Greutatea lui a sporit.

Deși are aripi nu poate să zboare din pricina greutateii; deși are picioare nu poate merge din pricina greutateii.

Stă nemișcat și privește fix I. Noi ne uităm la el cu dragoste cu admirație, cu groază.

Poate că din pricina unei boli s-a schimbat în perla, sau poate că s-a transformat în perla din pricina unei idei care nu există pe pămînt.

Încă de pe vremea cînd era un simplu bărbat părea uneori foarte bolnav. Încă din acea vreme avea unele idei de neînțeles.

Acum noi ne uităm la el cu spaimă cu dor, cu neliniște. El s-a transformat în perla. Noi nu.

Încă de pe vremea cînd era un simplu bărbat, ochii lui erau fiși.

Străfund de ochi

Valul venind spre mine a împietrit în aer O, chiar și tu, iubito, ai rămas într-o deplină nemiscare.

poeme

de Nichita Stănescu

Și timpul are febră O, el mă arde. Secunda este fixă ca o perla și stropii valului atîrnă-n aer

Tu, atît apuc să strig, tu și cuvîntul începe să se vadă încet, încet, cum se vede lăsarea de noapte, cuvînt din două litere: tu.

Animal monstruos, — înțelesul — s-a oprit, și începe să se vadă...

Vitrificare

A început să se vadă prin tine... Uită-te ochiule, uită-te, ești mult mai dur ca altădată și mai nevorbitor

Văd un animal uriaș în timp ce face un ou uriaș. Uită-te ochiule și înapămintă-te.

Sufletele au obosit. Să sărutăm cul de pasăre și să ne luăm adio de la el.

Văd un animal uriaș. Respirația lui este verde, ochii lui sunt verzi, dinții lui sunt verzi, ghearele lui — dinți.

Uită-te ochiule, uită-te și ia-ți adio. A început să vadă prin noi de la o vreme.

Simt că a început să vadă prin noi de la o vreme, ca și cum cineva ar privi prin noi

Și spre ce privește nu știu.

Semnal

Încet! Mergeți încet! Nu vedeți? Piatra e obosită. Ea doarme. Doamne, ea doarme. Piatra e foarte obosită. Îndepărtați caii! Și tu, ce faci acolo, tu... Cu tine vorbesc. I. Fi alent! Face prea mult zgomot răsărîrea aceasta de soare.

Piatra e obosită. Să tacă luna răsărînd! Aveți grijă, faceți tăcere. Tăceți. Piatra e obosită.

Cal de rege, cal de prinț

Înainte de a muri, apuc să strig: Călărași! călător iarba! Cal de rege. Vine toamna.

Cal de prinț: Vine iarna.

După aceea: fără de cal. Fără de călărie și fără de călărit. Mă las să fiu un fost om.

În timp

Totuși, eu am văzut o pasăre care a ouat în timp ce zbura... Totuși, eu am văzut un om plîngînd

în timp ce rîdea... Totuși, eu am văzut o piatră în timp ce era...

A cumpăra un ciine

A venit îngerul și mi-a spus: — Nu vrei să cumperi un ciine? Eu nu am fost în stare să-i răspund.

Cuvintele pe care i le-aș fi putut striga erau lătrătoare. — Nu vrei să cumperi un ciine? — m-a întrebat îngerul, înînd în brațe

inima mea lătrătoare, dînd din sînge ca dintr-o coadă. — Nu vrei să cumperi un ciine? m-a întrebat îngerul în timp ce inima mea dădea din sînge ca dintr-o coadă.

Rău de frumusețe

Nu spun că a fost un noroc că te-am cunoscut. Spun numai că a fost o minune.

Caută să nu mori iubita mea, încearcă să nu mori dacă poți.

Mie mi s-a dus viața, fie ji s-a dus norocul.

Nu spun decît atîta, că noi doi am trăit pe globul pămîntesc.

Plus unu mai pușin

Spune-mi poate că tu, secundă, tu, pasăre, roată, poate că tu sîrme, urzică, paianjen, Petru, poate că tu, cujît, bufnîță, păpădie, dihor...

Spune-mi, poate că tu, cuvîntule, tu, poate că tu ești dumnezeu și nu vrei să-mi spui că tu ești și mă disprețuiești pentru că am limba smulșă.

Spune-mi, poate că tu ești dumnezeu și nu vrei, iarbă, să îmi spui și mă disprețuiești că nu sînt verde și nenumărat și nu vrei să-mi spui că tu ești...

Spune-mi piatră, poate că tu, poate că tu ești dumnezeu și nu vrei să-mi spui că tu ești din dispreț pentru osul și nervii din care s'înfăptuie.

Spune-mi, poate că tu ești dumnezeu și nu vrei, Asinule, să-mi spui că tu ești, — și mă disprețuiești că n-am patru picioare și nu vrei să-mi spui

Soarece tu, poate că tu ești, poate că tu, pamule, poate că tu sarpe, poate că tu parcul, frînghie, sînge roșcovă, poate că tu nisipule, scoică, cernelă, poate că tu, sticlă, pasăre, roată, poate că tu sîrmă, urzică, paianjen, Petru, poate că tu, cujît, bufnîță, păpădie, dihor...

DUMITRU M. ION
BALCANICE - balade -

Noi n-am avut intristari, n-am avut sentimente ?
Viata s-a scurs ca o boala ploioasa —
Plingeau dai batrini atingind monumente
Si moartea-i mingia cu o coasa.
Bine, bine, domnilor, eu stiu, nu va place
Nobilul meu stil de-a crede-n fiire —
Aji vazul vreadat batrinii murind in pace
Sau animal urind de nemurire ?
Vei spune ca sint trist sau poate inorat
Dar voi nu stiti ca viata se imparte
Intre pavaa legii si sufletu-aruncat
In gura celui care nu plinge linga caite.

Do-m pestii atumaji cum clopotul in turle
Si oamenii asa cum Dumnezeu ii lasa
Ci numai seara-nceo in cer sa urle
Iar lumii viefii-n capul lor isi face casa.
Coroane si facili, indragostiti in somn
Si multe vorbe aruncate-n sila —
La fiecare pas potrivnicul e-un om
Si florile-aruncate pe mormint, idila.
De ce mai cingi cind moarte-ascunde
Rece pile de animale in fiecare zi mai

Mai crezi in suferinta, vreuna te patrunde ?
In ris pamintul se scutura, te soarbe.

Se vede leul dimineala
Si crede ca e crocodil
Si cum femeia-n dulce stil
Inoada lacrimi toata viaa ?
Era o doamna in vernil

Sau cal cu pletele de roua —
Veneam pre noapte de ovul
Si te furam cu saua noua
E timpul vesnic secetos :
Dar trupul meu a bea doreste,
Dar ochiul meu putin e lipicios ?
Femeia, doamna-mi trebuieste.

Dar cine spune ca moartea n-are chei
Nici suflet uns de vraji si sila —
Vezi, Dumnezeu ironic arunca pe aleei
Grupi cu parfum de mosc si de Dalila ;
Chiar pauzi implisit si filele-s lungite
Pe umeri de copil adus din post viclean
In large parcuri orbe, cu sirna acolite.
Ci in sarai e Oaza aprinsa de Coran
Cu chef, beteala, cu putred ornament,
Cu porci in care tot sulfina Alah
S-au fast idcut camile cu mers lent
La subijori cu uger si-aripa de pilaf.

Pomul cu soareci, ros in fruct,
Femeia ce pleca din vale
Pe coasta Acadel cu virt abrupt
Arata unui sfint ovalele ei goale.
Si linga spin, el fiind un damm
Un damm finid cu doamnele feline
Se lasa orb si-alunecind in somn
El moare de placere ; ce paffa de rusine !...
Apoi s-a aratat un papagal
Cu moartea-n cioc, a doimat tinutul —
Prin valea Acadel ce zgomot infernal :
Pomul cu soareci, la radocina fructul.

MARA NICOARĂ

Clipa de fuga

Si batuse un ceas dupa ultimul ceas
Iata de ce pamintul m-a refuzat ca arbore
Si urma calditiului meu a ramas,

Dupa atita moarte in doi.
Luna ma doare in limple.
Nu ma striga inapoi.

Acvariu

Ferigi fantastice-mi devora geomul
Pe cer trec pasariile unei alte ere
Lumina-n culuri, creste iarba verde
Si linistea-n nelinisti pier.

Cerul e oul straveziu si-afit de greu
Ca au plesnit copaci-n muguri de-ncorare.
Din el ies forme monstruoase fara piele
Si mor, de ce tacind, in zare.

Ca pestii albi ies oamenii din case
Traiesc grabiti un timp ce mi-i strain
La geomul meu mari broaste pinteoase
Cu ochii reci sa ma priveasca vin.

Tacuti, ca umbre lunecind pe ape
Trec anii mei ca intr-un vis.
Si nu stiu, lumea-i un acvariu
Ori eu intr-un acvariu m-am inchis.

Boston, 1947 - Val de caldura

DANIEL TURCEA

Ca lebedele hanse

Trecura milioane de ani ca un suris.
Li Tai Pe

pe punsi disulfide sultanu valade
vom merge numai ginduri fiind printre celule
leneși cameleoni
printr-un miraj de nule, uitate — gravitati
vechi insule la sud
sau voluptoase alge-n lichidele solare
sau amintiri de alge
vom trece prin cristale
intacti

atomi de heliu incet se vor deschide
doar pentru noi doar palide feresti
si singerind lumini si sensuri, inlantru
vedea-vom cum in vase-b extoz se-ascund
ceresti

de triste animale vechinde elixire
un vis palpabil insa ne va depune-ncet
din Fire-n

Vasta Sala a muzicii, prin pori
gindul se va desface cu axe-n menuel
esențele-n spectacol caleidoscopic rar
a mi de axiome ce trec ca prin oglinzi
una intr-alta, tota
cum asfri suferinti se limpezesc prin zar
si cum deced in liniști ca semnele in inci
sau cum deced in semne cum cerurile scad
si Lumea am putea iar Reinventa-o
piramidal — regala-n caleidoscop dar noi
prin poarta nefiniei petrece-vom in tao,
nisipul
si uitate
lumile nu mai sint
vom invia reintoarceri in irealul miine
ca magnetismu-n seri

declanso
ciudate mecanisme pe care un cuvint le-lor

fructe ale muzicii, iubita mea
deci umbre adevarurile toate
arhipelag de lux, de nesfirsite
sanse
cancer nemuritor de incaperi
ah am pluti ca lebedele hanse
prin simultane azi si ieri
ce-n eleganta nu le scazi.

ION BLEDEA
trei povești

1. Porcul

Apa, impunind acest ins, ins cu un chip
gras, de porc. Privea el in ape alungite si
vedea-n ele porcul cum tresalta calare
pe sufletu-i ingrasat, porcesc. Ploua, cite-o
farina de apa-n indepartarea vremii, cadea
cite-o farina peste apele-n care porcul isi
privea mutra, i se respira faptura, se facoa
ca se respira, el, porcul, pe linii carnoase
si ca acestea, liniile, aluneca, unele spre
vita, altele spre moarte. Spre ceruri unele
(din cer lipsesc porcii, n-au ei vreme sa ra-
fina porci pina la moarte si sa ajunga ast-
fel acolo, sus), spre paminturi altele, iar
dupa ceasuri crunte se-ntrupa porcul din
nou ca si se voia puternic si intreg, ameste-
cat cu soarta lumescă

Privi porcul in ape pina-l durura ochii si
intr-o zi se pierdu-a acestia, ochii, de tot,
unde-va plamini apelor, se pierdu-a si
nici macar pe el nu se putea vedea, ras-
finit, acolo. Pipairă imprejurul afundului
si cind gasira ochii ceva acolo erau tocmai
pe pas de rupere intrega. Nu, nu s-au mai
rupt ca si s-au izbit de ceva acolo, in stra-
funduri, se oprira pe acel ceva si porcul
pricepu ca vede. Vedea un os, un os pierdut
din cine stie ce trup de om, unu care nu-si
numarase bine ciclonele la plecare si-i sca-
pase unu pe drum, pesemne avea prea mul-
te, altfel s-ar fi intors sa si-l caute, dar fi
gasit desigur, cum sa nu vadă un om mai
bine decit un porc. I se legara ochii de el si
cind fură legati puternic se-nimpli vitejia
ciolanului : isi gasi treaba, treaba sa se ri-
dice incet, in sus, către afara, spre-ace
afară din care porcul privea inlantru,
timp. Se ridică, dar atunci cind ciolanul
atinsese cerul, porcul se despletii iar in linii,
linii, acestea saltara ca limbile unui foc
aprs de nispe niini rusinate.

Se arunca porcul alungit pe linga ape, se
instraia porcesc, grohând, de acele lăca-
suri, lacasuri porcesci. Alerga grohând și
grohăia alergind și se auzea pe deplin și fu-
gea, era mintea in el pocaita pe veci și nu-l
bitia cu scirbeli, alerga și se auzea grohând
și grohăia ca sa se audă. S-a auzit un
timp, apoi nu s-a mai auzit ca și nu mai gro-
hăia și croncănea, cind înțesea, aieva,
croncănitul, își zise că s-a instrăinat destul,
că apele sint mîndre și nu miros a oase,
a oase care să tulbure, proaste. Din nou se
privi in ape (in alte ape), se vedea, dar nu
se vedea porc ci se vedea pasare, nici macar
nu era pasare sănătoasă ci pasare beteagă,
ca una sănătoasă nu se privește-n ape ca a
broască mîndra de rita ce-i impetrită și
piele. Era pasare beteagă și cineva, Dum-
nezeu poate (că-i Dumnezeu, el), îi smulse
grăsimia și-i făcu să nu fie porc in ele
ca să se vadă pasare, pasărea se privea-n
ele ca să se vadă porc, dar era numai pa-
sare, plin locul, de beteaga pasare.

2. Pasărea beteagă

Era pasare și dacă era pasare ar fi vrut
să zboare și încercă să zboare. Se prabuși
ușor către cer dar prăbușeala se-ntoarse in-
vers și căzu pasărea iar, linga apele lim-
pezi. Căzu rău ca și nu se mai putu ridica
pe picioare, i-au rămas doar aripile și se slu-
ji de ele ca să se salte-n aer și să se vadă-n
aer și să-și cerce puternicia, să se vadă-n
aer și de acolo să privească-n ape o altă
pasare, una care să semene cu ea și să fie
chiar ea, tot atât de beteagă.

Și încă o dată, pasărea și încă o dată, tot
ea, pasărea. De cite ori se salta-n sus își ve-
dea-n ape ochii strălucitori și își vedea pe-
nele grele de negreală (era neagră, pasărea,
dar ea nu știa ce-nseamnă să fii negru sau
altfel) și își vedea picioarele atîrnînd fără
puteri și apoi cădea iar linga ape și nu mai
vedea nimic. S-a-nimplat că n-a mai căzut
într-ape ci in ele, pasărea din aer căzu că-
tre cea din ape și cea din ape către cea din

aer, cind se-atiuseră se tulburară amîndouă,
adică se tulbură cea care rămăsese.
Era sorbită către străfunduri și nu se putea
zbate ca n-avea puteri și-i erau picioarele
fără folos, ca și cum nu le-ar fi avut. Se
asternu incet pe fund și ghearele ei simțira
dedesubt osul de om și o bălțată scirbă i se
cațara in trup, scirba aducea cu ea puteri
și incepu să se zbată, intii fără biruință,
apoi cu biruință și ajunse la mal și cind
ajunse la mal încercă să fugă și reuși să
fugă croncănind apoi fugi, pe linga ape, dar
nu croncănind ci urli și urlă pina cind
gasi ape limpezi in care se pricepu, pasă-
rea, dar se pricepu nu ca pasare ci ca lup,
pentru că nu era pasare ci era lup.

3. Lupul

Amarnică lege trebuie să zacă-ntn-
lup o lege aparte, numai o astfel de lege
poate opri de la fapte din care să curgă
singe. N-avea lupul legi, așa că la singe se
gîndi intii și-niui dar de unde singe că-n jur
pusietatea geme de prea mult pustiu, parca
s-au adunat și alte chestii acolo ca să facă
pe pustiu, nu numai ea, pusietatea. Lupul
se hotari la singe fără rost și i se-ntoarse
mintea altfel, adică împotriva singelui, de-
geaba i-ar fi rămas la singe pe mai departe
caci in zădărnice și-ar fi făcut poftele lui
culcuș. Se răzgîndi dar odată răzgîndit îi
păru rău după poftă și nasul îi fu întepat
de mirosuri vii, miroasea imprejurul a porc
și lupul se mai răzgîndi odată, adică pofta
de singe îl năpădi a doua oară. Apoi alt mi-
ros, miros de pasare, îi curgeau lupului ba-
le de prefericire, undeva pe jos singur
bijbie pasărea și porcul, altfel n-ar
ajunge mirosul la el. Și ridică fruntea
și ciuli urechile și era el lupul avin-
tat către moartea cuiva dar nu știa
nici el a cui, că nimic nu cîntea-n
jur. Și zise, că desigur, s-au ascuns și
porci să cutreiere malurile, să facă salturi
aspre și a săltat pina cind a ajuns la izvoa-
rele apelor dar n-a găsit nimic decit impu-
teală și întepeneală, pietre ca niște țesături
de carne uscată, copaci întunecoși și rătă-
ciți prin aer, aiurea. Dacă nu găsești nimic
la izvoare o lei spre vârsări, oricine ai fi
tu, lupul gălăduia spre vârsări și spre obo-
seală, ajunse la oboșală mai repede decit
la vârsări, dar spre vârsări te poți duce și
obosit, și mort te poți duce, te poți duce și
asa cum ești, lup. Mirosul nu contenea
o-njepatul, parca purta-n circă un porc
și o pasare și nu mult după aceea simți-n
el un miros nou, aparte, miros de om, apoi
simți iar numai miros de porc și pasare
caci văzuse osul de om plutind pe ape și
i se făcu scirba, lupului. Dar unde-i por-
cul și unde-i pasărea și unde-s vârsările,
caută înainte vârsările, scormonea sub bo-
lovani, se uita spre soare, își arunca
limba-n cer dar nu găsea numai stafii, cău-
ta printre ierburi și căi pămîntoase și se
căuța pe spinare și se scormoni in nas și-n
git dar nu găsea nimic și toate, toate, de-
geaba, trebuia să găsească vârsări ca și
nu se poate apă fără vârsări și nu se poate
miros fără porc, că a porc miroase, lumer.

Lupul. Ajunse la o trecere, printre doi
munți încercați de nimicuri, apele se inghe-
suiau între ei și nici vorbă să aibă loc și el,
incepu să urce și urcă și apele erau tot mai
jos și abia se vedea.
Cind ajunse-n viif se-ndreptă spre pră-
pastie, și cum se vedea el acolo in hăuri, ce
chip avea, nu se vedea lup ci se vedea
porc și pasare și cum stăteau acestea in-
părțite de-un os, de-un ciolan luat pe de-
geaba, ce mirosuri, lupul se aruncă într-a-
colo din viif, își zise că le va face fărime
fărime și se făcură fărime-fărime-un porc,
un lup și-o pasare beteagă și-n multe luni
s-au auzit atunci :
— Haaauuuuuuu !...

aniversarea

cită idee, a spus către mama, să i le dăm pe
mină, a început să vadă căi verzi și mi se face
toamnă, cine stie, Tala a citit mai departe din
revista, a dat scrumul pe jos, s-a fiiit in fine
peste tot.

Ce zodie, m-am gîndit e Zodia Pestilor, dar
cu tot nu s-ar fi putut glumi. Și nu m-a cre-
zut. Nici cind s-a-nimplat să ardă școala mea.
Am venit cu Ron și cu celălalt pe acoperșii
casei care frigea al naibil cind ne-am descălțat,
pentru că nu avea nici un sens să alunecăm
de acolo tocmai cind se-ntimpla o scenă ca-n fil-
me, incendiu cu pompierii zburatii pe streșinile
școli, la oarecare distanță de noi. Dar castanul
meu îi umbra pe toți din coltul casei chiar a-
colo pe acoperșii și ne-am distrat un timp cu
floriile lui, foarte dulci. Un timp, știți, pe urmă
am ars și astea. Nici atunci n-a crezut că algele
de argint ale finitiei au ars. Și că școala nouă
are ferestre noi și un director nou care a tăiat
castanii. In memoria acestei zile.

Iar eu in fiecare seară după ce inchid pianul,
părul lui emde pe clape între șirurile de lumî-
nări, adine in finitina cu alge de argint. Care
știe toată lumea cum au ars. Cind cu gene osti-
nite. Dar ce să mai spun despre toate, căci im-
posibil să nu fi serbat și alții vreo aniversare
și in definitiv aniversarea unui incendiu nu e
cu nimic mai brează decit oriceșare alta.

M-am ridicat foarte drept, cu paharul de
limonadă și i-am pus pe ăia din cofetarie să-mi
caute in frigider o prăjitură cu migdale ca și
sper că nimeni n-are nimic contra și apoi i-am
văzut pe Ron că-și lasă bicicleta la altă mază-
re și incepe să fluture cu uitaia scrisă-n frunte
a propos de ce vedea.

Mai bine i-am trage una ca să stea dreapta,
am spus despre ghidonul meu. Incteează și nu
te mai hilzi, n-am intrat in nici un gard, s-a
strimbat pur și simplu singur, ghidonul asta

Pur și simplu hai că ne migrăm odată, zise
Ron, toată lumea se adună in parc pentru ani-
versare pe rind, ca să nu trecem pe bulevard
cu plutonul de biciclete, asta a fost ideea lui
Alexandru, foarte bună idee, hai prin urmare,
Ron s-a urcat in șoa, eu la fel, bine că se gră-
bește și Ron asta din cind in cind.

Știi, spuse fără jenă, că-mi place la nebu-
ne prăjitura cu migdale pe care de obicei n-ai
cum s-o termini decit dacă-mi dai mie jumă-
tate, vad că asta nu mai au nici una pe aici.

Mi-a îndreptat ghidonul, era foarte bine, și
putu vint emd am plecat, bretonul se lipa
unori de frunte, cum imi place, Ron mergea
cu miinile in sold, fericit cu multe migdale
strine in gură. Păcat că știe toată lumea că n-ai
cum să scoți o vorbă pe bulevard, șoferii de au-
tobuze scot capul afară pe la toate stopurile
și să ne măsoare distanța de bordură, nu cumva să

COMAN ȘOVA

Duh rănit

Sint blestemat să le privesc cu trupul,
Pun mina-n păr ca-n foc neiertător —
Ti-acopăr ochiul sting de noapte, mutu-
In celalalt de „vreau” dogoritor.

Cu miini de lut fi-oi da îmbrățișări,
Carbonizat mă înfășor in rit —
Sa cadă praful peste înșeri
Și gri să curgă dintr-un duh rănit.

Moment

Aleargă păstrăvi singuri in singe brumării
Și stăm pe ei c-an tronurile dace —
Și înțelitul chef in umbrele din pliu
Smolit de noaptea stelelor se dreg.

Cad mere ionatane la adieri prelinsă
Și prunții gri de zile se nasc sub ceruri
grave

De-octombrie ce-și poartă belșugurile ninse
Pe lutul care vuie o zgomot de potcoave.

Borbații-duc in palme saci cu ciocantini
Și stăm pe ei c-an tronurile dace —
Din sfintele memorii imi iau pios lumini
Neglăsute vorbe să le întorn incoace.

Elegie

Sint pleoapele grele de-a umbrelor silă
Și carnea amară de sens contrazis —
De zgomot, de fum, de carbon, de argila,
De cioburi pictate in griuri inchis.

Și doare azul de vorbe-nplintate
ca faruri in noaptea de glad cîntător —
Și pieri lumina-n perdele lăstate
Și vorbele spuse vreadată mă dor.

ELENA GRONOV

Bărbatul meu...

Bărbatul meu de toate gindurile, de toate
clipele...

Lingă tine urșc trecerea
Și chem cu lacrimi in ochi nemiscarea.
Lingă tine urșc intinerul și moartea
Și chem cu disperare lumina și arderea

Bărbatul meu de toate clipele, de toate
gindurile...

Lingă tine sint zbor neinterupt.
Lingă tine sint numai flacădă.
Nepotolită. Flacădă vie, flămîndă.
Lingă tine trupul imi arde lumind

Și nu simt nici o durere.
Ci numai bucurie și dorință vesnică de

...Bărbatul meu de toate mingiariile.

Asemeni copacului

In fiecare clipă sint alta.
Mereu alta.

Asemeni copacului, după vara fierbinte și
calmă,
Iubirea își leopădă frunzele galbene,
coapte.

Asemeni copacului iarna mă surprinde
singură,

Golită de ginduri,
Cu ramurile dureroas lovite de vint,
Privind obosită, incapabilă să opresc,
Moartea iubirii.
Asemeni copacului aștept cu răbdare,
După regulile unui joc bizar, implacabil,
Primăvara.
In fiecare clipă sint alta.
Mereu alta.

MARIA GENESCU

O, moartea
e un ochi frumos

O, moartea e un ochi frumos
nevinovat, ca de copil,
e fără trup, doar ochi —
un lac ce se intinde vertical
și miscătoare, mal e pleoapa
cu sălcii și stufos —
corință translucidă peste depărtare —
să nu vedem fristelea ce transpore
din verdele tăcut și imobil
Poate că moartea nu e decit timp
pentru o lacrimă ce se desprinde
din locul ceorcan de argint.
O, moartea e un ochi
și ochiul e femeie.

Spre o vară
a polului alb

Au venit niște pasări, prin somn,
lăsindu-mi cite-un ou devorator
pe toate meridianele trupului meu
Oul din ficat va fi un vultur interior
despre inutilitatea unui zeu,
pasărea Phoenix de pe-acum
imi cîntă pe soldul sonor
cu un ochi albastru ce se miră.
Pasărea din piept fiind inchisă
(poate o pasare lyră)
va fi mai înțeleaptă și mai tristă.
Cind va incepe să cînte
pinguini voi lina sfat
iar rîndurile din călcie, pe nesimțite
și voi desface oripile
spre o vară a polului alb —
dintr-o casă mare, cu ferestra largi.

fata norului cea verde

Cavalerii se adunaseră în curte și tropăiau ritmic obsedat al unui dans tribal. Insoțit de strigătele ascuțite ale lunii. Căi ridicau spre crengile bolnave un abur fierbinte și gros, cu un miros odihnitor de cimp după ploaie. De la una din ferestre zbură un țipăt prelung, tăios ca o stea, apoi hohote nervoase de ris-plins.

— Iar au venit.

Vocea era indiferentă acum. În ciudat contrast cu expresia de groază din ochii verzi, încă umezi, ai fetei. Era subțire și înaltă, de un verde-gălbui, ca o păstăie crescută accidentală lângă un gard. Cu pași siguri se îndreptă spre sticleții viu colorați, îndopați, și trăgându-și de coadă pe rind, cîntă acompaniindu-se cu un fluiert vesel marșul nupțial. Rumoarea din grădina încetă brusc, o liniște sălbatică rătăci până și frunzele copacilor, dar asta numai câteva clipe: o femeie între două virste, între două frumuseți, între două îmbrățișări, într-o poartă cea mare alergînd. Ținea spatele puțin aplecat, să se poată mișca în voie zgripturoaica agățată de ea ca o iederă, care învîrtea flăcări negre pe degete și răcnea înspăimîntător, de parcă ar fi plecat să atace lăcustele. Călăreții se dăduseră respectuos de o parte și de alta a unui culoar presărat cu confeti și serpentine în timp ce venise noul venit care călca nepăsătoare pe ele și se așeză în fundul grădinii pe un scaunel cu trei picioare. Femeia între două virste scoase din buzunaru-l fuste sale lungi și largi un ghem de lînă cu două andrele și i le dădu bătrînei să-și continue lucrul. Cît timp dură serbarea dată în cinstea ei, zgripturoaica croșetă cu rîvnă, încropind pînă la sfîrșit un fel de costum de scafandru, dar de formă și mărime ciudată, parcă ar fi fost destinat unui cățeluș de rasă.

Peste glasul sticleților se aruncă strigătul îndrăzneț al trimbițelor și cei mai chipeși dintre călăreți deschisără convoiul festival. Focile cu care își împodobiseră capul lătrau continuu, luîndu-se parcă la întrecere cu zgomotul săbiilor, lovite de scut la fiecare pas.

Ghirlanțele de lămîi de pe umeri dădeau o ușoară notă de liniște, ce se pierdea însă în vacarmul vestimentelor lor încărcate de culori apăsătoare. Urmără, într-o aliniere perfectă, îmbrăcate în alb și negru fetele de la mânăstire, cîntînd inexpressiv dar conștințios „Ave Maria”. După ce străbătură grădina se îmbrățișară fericele și alergară să se așeze pe genunchii cite unui cavaler. Pentru cei mai mulți serbarea se încheia aici, urmau pregătirile, emoțiile, înfringerile, așa că cea mai frumoasă parte a convoiului curse aproape neobservată. Trecură, mari și părăsiți, marinarii cu ancore și sirene pe piept, cu meduze în barbă, privind fără teamă în ochii pescărușilor negri; veniră dansînd nervos, acompaniate de clăntănitul castagnetelor, prizonierile, purtîndu-și mîndre povara roșie și neagră a insuportabilelor frumuseți; corăbii lungi și grațioase, împodobite cu stegulețe și flori, apoi un grup de struți, fără pene, dar distinși și impunători; o trupă de fahiri făcură o stranie demonstrație de altruism și ereditate; în sfîrșit, cîntea de o încheia festivitatea le reveni cărbușilor, care înfiorară adunarea cu un dans nepotrivit cu împrejurările, dar executat cu talent și pricepere, înfățișînd răpirea sabinelor.

Tobele o treziră pe zgripturoaica vestind-o că era timpul să-și îndeplinească datoria. Deși adormită, aceasta se repezi ca o lipitoare spre cel mai apropiat cavaler și îl mușcă de ureche.

— Ești ne bună, babo, spuse acesta calm, dar se urcă pe cal și dus a fost. La fel se întimplă și cu ceilalți care, luați prin surprindere, urlau de durere și o injură străncă pe babă, apoi plecau cite puteau de repede, preferînd să-și petreacă restul concediului în compania fetelor de la mânăstire.

Rămaseră cițiva, cei mai curajoși, cei mai dornici să fie stăpîni pe glaciala mesageră a nopții, de culoarea ploii și a vîntului, pe fata norului. În obosită lumină a mareelor, umbra ei apărea ca o prevestire de triumf pentru

fiecare, și cînd o vedeau, nici unul nu se gîndea că ar fi putut pierde încercarea aceasta, ultima din viața lor.

Se făcu ziuă și primul pretendent intră amețit, izbindu-se de pereți. Un cor de sractic, cu voci pure și reci sopțită un requiem de nunta, apoi se topiră grăbite, ducînd în adîncurile de bastină zimbelul dezamăgit, ușor uimit, al tinărului necuțetat.

Trei cavaleri, foarte siguri pe ei, îi zimbiră fetei în toate felurile, schimbîndu-și culoarea ochilor pînă observară pe figura ei o undă de îngăduință, după care prezentară o dresură de comete. Acestea, obosite și plătisite, executau ordinele nobililor în silă, așa că în curînd ei fură aruncați pe fereastră, cu comete cu tot.

Fata norului începu să priceapă că nici anul acesta nu îi va aduce scăparea și anunță portreasa că nu mai primește pe nimeni. Atunci un nume moale și întrebător se rostogoli umil la picioarele ei și posesorul său, care nu mai era nici tinăr, nici liber se scutură de frunzele care îl ocrotiseră pînă atunci. Cu o dezinvoltură și o grație surprinzătoare pentru statura lui, el strivi luna între dinți ca pe o frezie și aruncă simburele și portocaliu pe fereastră, în palma fetei. Ogîndă se sparse în 520 de cioburi, care, cu un filfiit ușor își luară zborul spre locul unde cu citeva momente înainte clipa luna, încropind-o la loc.

Femeia între două virste și zgripturoaica, întinerite de fericele și surpriză, aplaudară entuziasmate și încercară s-o convingă pe fată să înnoace cu mina ei degetele norocului concurent. Dar acesta făcu o plecăciune, se transformă într-un elicopter și dispăru cu un biziit, lăsînd în urmă, precum pisica ducesei, zimbelul său umil.

Soarele își ștergea genunchii zgrițați de asfințit. Fata norului dădu în ordin scurt și în timp ce în grădina se anunța data cînd va avea loc următoarea întrecere, își adună în pleoape culorile și începu să plouă mărunț, ca o toamnă tîrzie.

Neapole, 1963

Lotru

reportaj de OCTAVIAN STOICA

Sus, în dealul Oltului, la poalele codrului, la umbria de butuc, șade mări un hai-duc, stăpin pe codru de-un an, de-i zice Lactu Bărsan. Intre brazii privegheață de zidurile albe de var curat și luminat ale sfintei Cozii încă mai stăruie, ca și pămîntul, balada.

La început au fost drumurile... Nu, nu cele albe de soare prăfuit ale cîmpiei, nici cele globoase, cu apa bălînd în „făgașele roților, încremenite sub ploa”. Dinspre Călimănești spre munte, urmînd undă Oltului și a Lotrului, ureca doar ciobanii cu pasul, pe potecă grea. Sarea și mălaiul se aduceau pe măgari costelivi, care dintre pămînteni avea zecă era un om cuprins, gospodar între gospodari, căci se chema că face negustorie aducînd Douăzeci de sare care aproape o industrie sau, în orice caz, un însemnat așa ceva. S-au găsit, cu mulți ani, în urmă, pe valea Lotrului, vine de mică curată, strălucind ca argintul și multă vreme, unul dintre aceștia cuprînși, dacă nu singurul de pe atunci, căra spre Rîmnicul-Vilcea, ce scoteau la lumină minele, aducînd la întoarcere rachiu prost de prună pentru băieși.

Se clătina stăpinul sub stele și cînta, sărac în bogăția lui, munte, munte, frățioare, fă-mi și mie de-o cărare. Să-mi văd surioarele, să-mi văd pe măicuța mea, măturînd bătătura, singur el și brazil, pînă se rumea poala pădurii de vre-un foc de creștin.

Pe Valea Lotrului niciodată n-a urcat scîndînd liniștitor din osii vreo căruță, nimeni n-avea și nici nu se putea.

Am pornit către munte, după-amiază, într-o vineri. Singur în mașina goală, un străvechi autobuz cu treizeci de locuri, cîrpit și mirosind a petrol și a mușama, ajuns aici de la o grădiniță bucoareșeană unde nu mai făcea față dar care se descurcă totuși cu cîntea pe cel mai întins șantier hidroenergetic al țării. Cel puțin așa-mi spune șoferul, un tip voinic, cu oase late, îmbrăcat într-o subă murdară de oaie, și celălalt, prietenul lui, tot așa de bine clădit, dacă nu mai bine. Asfaltul șoselei e ud, plouă mocănoșe, cei doi știu că sus în munte s-ar putea să și ningă și mă privesc cu milă. Amîndoi îmi dau sentimentul căld al unei prezențe bărbătești indiscutabile, rid frumos, cu tot dinții și-mi arată cu gesturi largi, coastele despădurite, pravăliile drept, unde printre lăstari și buturugi putrezite, citava oi albeșverdeață; sînt oi vîntene, crescute aici, laolaltă cu caprele. Nu văd nici-un cioban și iarși nu mă-ntrb de ce. În sus e muntele, în dreapta noastră apa Lotrului, clootind. Am luat din vale, de la motelul Cozia, prezența vag texană, o sticlă de vin, prea dulce și slab, și-l bem acum, trecîndu-ne sticla din mină în mină. Dintre două hirtii epronate, pe care se mai poate citi că la motelul poame se poate petrece o seară plăcută, (mă rog, așa o fi, dar mie nu mi s-a părut) scot piine și salam vinătoare, tot ce am găsit mai de doamnă-ajută în vale. Mănînc. Ce doi rid întelețorii, așa mai merge. Pe unul îl cheamă Gheorghe Strujan și trăiește pe șantier de la nouăsprezece ani. A fost îndrumătorul și prietenul meu cit am rămas pe aici, destul de puțin. Îmi înșiră, ca pe niște vechi și nobile blazoane sau cîmpuri de bătălie pe care s-a distins, către onoare merg în orice caz amîndouă sensurile, nume de locuri. Fântănele, Onești, Bicez, Borzești, Portile de Fier, Argeș, mult a mai umblat omul asta, îmi spun, și adaug: mult a mai muncit.

Bun băiat și descurăcăt, totul de la prima vedere, deschis, așa cum și trebuie să fie un moldovean în vîrstă bărbătească, să iubească cum se cuvine, să se bată cum se cuvine, să muncească cum se cuvine. Sînt duri de fapt, amîndoi, pe șantier ca acelea prin care au trecut, se perindă tot felul de oameni și tot felul de vremuri. Trece și se duc și rămîn cei puternici și sănătoși, cîștii și brațele lor și cu viața lor, cu mîndria lor de asemeni. Au cunoscut barăciile de stof de la începuturi, vorba grea a șefului de echipă, potecile desfundate ducînd spre cantină, șterful de piine neagră și marmelada, cîmile de tînchea cu cafeaua de dimineață. N-a fost ușor pentru nimeni. Cum s-ar fi putut gîndi că pentru ei s-ar cădea să fie altfel, cînd cu o litră de tescovină se petrecea o nuntă.

Alunecat în urma lor magazioneri șmecheri, cu mustăcioară subțire, purtînd pufoaica nouă ca pe o armură, ceva asemănător cu o friptură mincătă și neplătută, ei au așezat o cărămidă peste alta, au băut dimineața, au cîntat cu convingere înfruntînd furtuni, spargem muntii în pumni. În tot restul zilei lor, pentru că așa era în anii '50, se construiau hidrocentrale cu lopata și roaba, făceau dragoste cu bucătărele, sîntem oameni, ce dracu, și așa mai departe, ca în viață. Da, cam așa a fost, îmi spunea Ludovic Toth, prietenul, cu un fel de mulțumire a omului care le știe pe toate, „construcții stau într-un loc cit e răul”, adică lasă altora lucrul mînilor lor. Și nu e puțin. Memorînd nu poți să nu te gîndești la cîtorii de țară care sînt acești bărbăți tineri.

TITU GEORGE CÎMPEANU tabachera de argint

Si a doua zi discedîmînă Sieben îl caută pe Gofin dîncolo de prund și îl găsește la vad într-un ascunzîc nou, ridicat acu două zile, și hei, Gofin, ce mi-ai adus? zice, ia dă-noace să văd. zice și-i smulge prietenului din mîini o bucată de postav purpuru care răpt dînt propria-întimă. Si Sieben numai cu ochii la ea:

— Așară m-am luat după ține-zice, să-mi caut și eu noroace d-astea, zice, dă' cum am ajuns la poartă așa din senin s-a năpustit la mine un cine mare cit un măgar și roșu ca racul și rinjea al dracu la mine și ardeau flăcările pe el ca astă primăvară sura noastră de paie. Și ședea în potecă și nu mă lăsa să trec și să vin după ține. Asta e că s-a sbrilit și m-a pus pe goană pînă în pat. Și eu strigam la mama să-l dea afară și ea mă bătea și zicea că nu-l vede. Și el, dihania, se urcase pe perna mea.

— Si tu ce-ai făcut? întrebă Gofin. — Te-am chemat pe tine. — Si? — Si dihania a pierit. Si Gofin se uită la el și neîncetînd și-și așterne brîul ca să se culce și capul îi cade trudit și trupul lui pare stors de povara de soare a zilei și sub greutatea lui Sieben care s-a rezemat de el și a atîpit. Au adormit amîndoi așa. Pe un petec de mușchi și pietruș, fără să auză mîncă o vorbă din ce se zvonea în oraș că a fost spartă casa croitoresei și că hotul, cine-o fi el, ori era prea bun, ori nu era într-ale lui, că n-a furat mai nimic, s-a descalțat și s-a culcat pe pat și la plecare a uitat să-și ia ghețele și s-a dus în neagra nopți ca un drumet prigonic de nu l-a mai dat de urmă. Si zvonul se domoeste în seara următoare, cînd Gofin deschide cu o dreava de fier fereastră unei case, după ce așteptase în pragul alteia să se liniștească strada. Si el știe că în noaptea asta în casa în care a intrat nu e decît o bătrînă cu neputa ei și că ginerii și fiica ei sînt plecați într-un sat pe la niște cîmpuri și îndată ce a intrat în cameră, tocmă trîntite un scaun, s-a auzit glasul stîns al bătrînei: — Cine e? Sărăci, oameni buni! Ho! Ho! Si atunci el a aprins lanterna și-a scos cutitul din sin și s-a-ndeptat spre patul ei și bătrîna înghetase de spaimă și mîinile și-și riguratea printre tot felul de hirtuțe, ace, forfecuțe, piramideane. Si căim le mai cercetează odă și scoate dînt-o batistă minusculă un leal de aur cu piatră mare de rubin, cîntărindu-l în mină, sunîndu-l la urechi, umezîndu-l cu limba, stergîndu-l cu dosul manșetei și iar cîntărindu-l, și așa nu-mi convine, zice, că prea e greu, prea e mare și-atunci cu vîrfu cutitului scoate piatră de rubin și pune inelul la loc în florieră și ride vesel și-i arată bunicii pietricica roșie pe care apoi o mesteacă-n gură, dînt-o parte într-alta, și piatră are gust de căpșă copă. Cînd a-noseț pe să caute în dulapuri cel mare bunica a ascînd un gest de împotrivire, dar el deserta cu amîndouă mîinile lenjerie de tot felul și trăgea ca dînt-o clăie de fin, cum făcea pe la fermele dinspre Olt, mai acum vreo doi ani cînd îngrăiea niște oi. Genunchii îi se acoperiră de lucruri scumpe: perle de mătase, oprî măruntul și-i sună vreo cîteva clipe, concentrînd asupra lui privirile și mai înspăimîntate ale bătrînei. Într-o altă haină pusă mîna pe o brătară de nichel și o băgă repede în buzunar alături de măruntul de bani. Întristată acum pentru ceea ce bănuia, bătrîna îl lăsa în apele lui să răscolească și restul casei. — Un copil blestemat de părinți sau cine știe de cine, zicea, să bîntuie prin case la miezul nopții. Că nu e în firea lui, doamnă, săracul de el, nu e în firea lui... Si Gofin aduse dînt camera alăturată un sirag de mărgele roșii și-l futură în vîzul bunicii și scoase doar o mărgea din lanțul strălucitor. Una, Altă. Restul îmbrăștiindu-l pe jos. Apoi îl arată bunicii că a mai luat și o fundă roșie, o fundă a fetei nouă-nouă, de la costumul de grădiniță, o fundă pe care o împletit pe degete, o desăfău și o împletit din nou, și și-o leță la git, rizînd. Dînt-un salt apoi ajunse pe prichicla ferestrei și noapte bună, bunico! zice și sare în curte și deschide poarta, o lasă așa, și iese în stradă. Cu cravata la git.

— Așară m-am luat după ține-zice, să-mi caut și eu noroace d-astea, zice, dă' cum am ajuns la poartă așa din senin s-a năpustit la mine un cine mare cit un măgar și roșu ca racul și rinjea al dracu la mine și ardeau flăcările pe el ca astă primăvară sura noastră de paie. Și ședea în potecă și nu mă lăsa să trec și să vin după ține. Asta e că s-a sbrilit și m-a pus pe goană pînă în pat. Și eu strigam la mama să-l dea afară și ea mă bătea și zicea că nu-l vede. Și el, dihania, se urcase pe perna mea.

— Si tu ce-ai făcut? întrebă Gofin. — Te-am chemat pe tine. — Si? — Si dihania a pierit. Si Gofin se uită la el și neîncetînd și-și așterne brîul ca să se culce și capul îi cade trudit și trupul lui pare stors de povara de soare a zilei și sub greutatea lui Sieben care s-a rezemat de el și a atîpit. Au adormit amîndoi așa. Pe un petec de mușchi și pietruș, fără să auză mîncă o vorbă din ce se zvonea în oraș că a fost spartă casa croitoresei și că hotul, cine-o fi el, ori era prea bun, ori nu era într-ale lui, că n-a furat mai nimic, s-a descalțat și s-a culcat pe pat și la plecare a uitat să-și ia ghețele și s-a dus în neagra nopți ca un drumet prigonic de nu l-a mai dat de urmă. Si zvonul se domoeste în seara următoare, cînd Gofin deschide cu o dreava de fier fereastră unei case, după ce așteptase în pragul alteia să se liniștească strada. Si el știe că în noaptea asta în casa în care a intrat nu e decît o bătrînă cu neputa ei și că ginerii și fiica ei sînt plecați într-un sat pe la niște cîmpuri și îndată ce a intrat în cameră, tocmă trîntite un scaun, s-a auzit glasul stîns al bătrînei: — Cine e? Sărăci, oameni buni! Ho! Ho! Si atunci el a aprins lanterna și-a scos cutitul din sin și s-a-ndeptat spre patul ei și bătrîna înghetase de spaimă și mîinile și-și riguratea printre tot felul de hirtuțe, ace, forfecuțe, piramideane. Si căim le mai cercetează odă și scoate dînt-o batistă minusculă un leal de aur cu piatră mare de rubin, cîntărindu-l în mină, sunîndu-l la urechi, umezîndu-l cu limba, stergîndu-l cu dosul manșetei și iar cîntărindu-l, și așa nu-mi convine, zice, că prea e greu, prea e mare și-atunci cu vîrfu cutitului scoate piatră de rubin și pune inelul la loc în florieră și ride vesel și-i arată bunicii pietricica roșie pe care apoi o mesteacă-n gură, dînt-o parte într-alta, și piatră are gust de căpșă copă. Cînd a-noseț pe să caute în dulapuri cel mare bunica a ascînd un gest de împotrivire, dar el deserta cu amîndouă mîinile lenjerie de tot felul și trăgea ca dînt-o clăie de fin, cum făcea pe la fermele dinspre Olt, mai acum vreo doi ani cînd îngrăiea niște oi. Genunchii îi se acoperiră de lucruri scumpe: perle de mătase, oprî măruntul și-i sună vreo cîteva clipe, concentrînd asupra lui privirile și mai înspăimîntate ale bătrînei. Într-o altă haină pusă mîna pe o brătară de nichel și o băgă repede în buzunar alături de măruntul de bani. Întristată acum pentru ceea ce bănuia, bătrîna îl lăsa în apele lui să răscolească și restul casei. — Un copil blestemat de părinți sau cine știe de cine, zicea, să bîntuie prin case la miezul nopții. Că nu e în firea lui, doamnă, săracul de el, nu e în firea lui... Si Gofin aduse dînt camera alăturată un sirag de mărgele roșii și-l futură în vîzul bunicii și scoase doar o mărgea din lanțul strălucitor. Una, Altă. Restul îmbrăștiindu-l pe jos. Apoi îl arată bunicii că a mai luat și o fundă roșie, o fundă a fetei nouă-nouă, de la costumul de grădiniță, o fundă pe care o împletit pe degete, o desăfău și o împletit din nou, și și-o leță la git, rizînd. Dînt-un salt apoi ajunse pe prichicla ferestrei și noapte bună, bunico! zice și sare în curte și deschide poarta, o lasă așa, și iese în stradă. Cu cravata la git.

S-au speriat copiii pînă la urmă. A intrat frica în femei pînă la urmă. Bărbaii au căzut pe zînduri. Toată lumea fierbe. Undeva pe aproape mocnește ceva. O pasăre coboște în cenușul văii. Că așa ceva nu s-a mai pomenit, zice lumea să te prade hoții sub ochii tăi, și ce să ia, ce? Nimeni nu-și găsește locul, absolut nimeni. Și oamenii parcă sînt sluiți de spaimă, așa cum unii sînt de cutite și rani. Și-n

casele lor au pus fire electrice pe uși și pe geamuri. Asta e moarte curată. Gata. N-avem de ce să ne mai temem. Cine caută, găsește. Lasa-l să vie. Cred c-o să vie. Si n-o să mai plece. O să-i azvirim hotul în stradă, lîngă transformatorul de curent. Că acolo moartea nu iartă pe nimeni. De ce l-ar cruța toamna pe el?

Si el, el s-a îngropat într-un strat de nisip, sub o ciupercă imensă de soare și-i spune lui Sieben că el nici n-ar intra în casele oamenilor, dar parcă îl cheamă cineva de-acolo dîncîntu. Om să fie, măi Sieben? Om? Si Sieben nu-și dă răspunsul și-și spune printre suspine visul lui, că uite măi Gofin eram acolo la cotitură și atîpîsem și odată se ridică un vultur de pe casa noastră, unul cit umil de mare și rogu cit soarele și începe să tipe și tu erai în ghiera te lui și el te ducea, te ducea de la casa noastră. Si mama slă-n prag și zicea bine c-am scăpat de el și-atunci a zis că să vin și eu după ține și eu chiar am fugit într-acolo, dar iar mi s-a pus în cale cinele ăla al tău și mi-a făcut semn să mă întorc înapoi, că nu face de mine, că eu nu sînt Gofin. Si eu uite că am venit și te superi. Si Gofin cu gîndul la ce-i spusese lui Sieben: — Nu, Sieben. Rămii cu bine.

Si a mai trecut o săptămînă și încă cîteva zile și cînd s-a împlinit o jumătate de lună, Gofin s-a despărțit de Sieben și la ceasul acela din noapte a alunecat încet, neștînt spre centrul orașului. Si a urcat pe un acoperiș și a coborînd de cînd intrase în magazin, într-un magazin în care nu puse se vreedată piciorul. Si de jur împrejur ploua cu lumină, e-hei, cu fulgi de lumină, ai dracului, să i se prînda în păr, să i se așeze pe chipul slăbit de bătrîn și pe urmă începu să caute. De cînd ori buzunării de la cap la cap un cuier lung de paltoane și nu găsi nimic din ce căuta și se necăji și răsturnă sertarele de la o tejgheta și citeva rafturi de îmbrăcăminte și tot nu găsi nimic. Cutiile cădeau și făceau zgomot. Si cum ședea ghemuit pe sub paltoane începu să vorbească de unul singur, să-njure și să blesteme că n-are noroc, apoi strigă cit îl ținea gura bă asta care ai ascuns ce-mi trebuie, ieși afar' dacă ai curaj. Si cînd ecoul se stînsse se pomeni în fața lui un paznic de noapte. Omii scoase o tabachere, cu aerul să-și aprindă o țigară. Pe semne că-i văzuse și-l urmărise de cînd intrase în magazin. Chiar îl întrebă cine e ăla pe care-l caută el acum la miezul nopții. Si mai cu seamă vroia să știe de ce lucruri avea el treburîntă. Dar Gofin își pierduse auzul privînd fix tabachera. Parcă o sorbea. Ca un deșert însetat de lîncă lumea. Numai făcîle i se miscau. Vîntul răsea și-l răsea dulce tîncheaua argintată, tabachera ca pe o apă dulce fără de care ar fi pierit în cîteva clipe. Si deodată se năpusti asupra paznicului. Să-i zmulga prețioasa comoară. Si Gofin îi trînteste un pumn în gît și paznicul scoate pistolul și apasă pe trăgaci și omul se clătina pe picioare și cadu-n genunchi și bolborosește ceva, nimeni nu știe ce spune, și glonțul îi sparge urechile cu suierul lui și Gofin a împietrit de uimire, cu omul la picioarele lui și cu Sieben în fața sa, da Sieben care-i arăta un drug de fier, cu care s'lovit pe la spatele străja de noapte. Si Sieben ride și cîntărește fierul și ora cit pe ce să-i pui cruce, zice, l-am amestî numai, zice, vezi cum te-am scăpat de la moarte? Si Gofin tot nu e-n stare să lege două vorbe și să-l asculte pe Sieben care povestește cum l-a urmărit de-așară și nu a intrat pe ușă că ora mai simplu, zice, și a cotrobăit la subsol și a găsit drugul de fier și l-a luat, fiindcă plecase cu mina goală, zice și nu știe ce o să se întimplă. Si Sieben îl dezbracă pe paznic și-l întoarce pe dos buzunarele și răstoiește un carneț și dă peste o fotografie, un băiețel, probabil feciorul străjei, apoi zărește tabachera și întinde mîna s-o ia, dar Gofin i-a și sărit în spinare și-i cară la pumni și îl mușcă și urlă nu te atînge de tabachere, fiindcă e a mea, numai a mea, dar Sieben nu se dă bătut și face spume la gură de furie și scapă dînt strînsoare și mîinile fug desperate după tabachera de argint și-o string lăcome și-atunci Gofin izbucse cu drugul de fier, na zice, satură-te, și mina lui Sieben s-a lipit strogită de luciu mozai-cului și Gofin mai lovește odată și Gofin mai veste odată și nechibuzitul de Sieben zace fără simțire alături. Si el, Gofin, acum cel dîntu, cel puternic, urcă iarși pe acoperișuri, de unde coboară liniștit într-o uliță.

Si tot tace-ntr-o parte Gofin și singur cu un zeu, Neștiind cum să mai afle Linia lui dumnezeu.

ION ANDREIȚĂ

Orație

Trec printre oamenii acestei cetăți

Agățîndu-le de suflet zimbele
Mă strecur abil printre inimici
Potrivîndu-le ritmul cu fericea.

Uneori ajung printre piscuri

Acolo unde nici corbii

Nu mai pot duce vestile

Și pun mînjii să se bată în

capete

Pentru două picături de apă

vie.

Seara cînd mă întorc acasă

Peste paltonul zgurvit cu

moarte

Îmi așez sufletul

Să se odihnească.

Fir cu plumb

Tata-ntr-o ferește-așteaptă

Gal și singur cu un zeu

Și în dans rotund de soapte

Stînge echilibrul lumii.

Uită mina într-o parte

Cumpănă-n balanța lunii

Și în dans rotund de soapte

Stînge echilibrul lumii.

Tata-ntr-o poem frumos

Și postum ca o baladă

Peste care maieștos

Timpu-ntr-o să cadă.

Și tot tace-ntr-o ferește

Gal și singur cu un zeu,

Neștiind cum să mai afle

Linia lui dumnezeu.

EMIL CIURARU

Amurg

Mistuire gravă

ardere pe grăd

nevăzută

dăvuire de taină

înțeleasă cu cer și

pămînt,

din naștere ruptă.

Curcubeu de

palide unde

culcerat de maci

zbor de aripi

întrerupte

sub zarzări.

Colind

oprire a clipei

între dureri și tăcere,

iarba-nclîștă

în neamuri pătrunsă.

Dincolo

În singele meu

tăinuîtă rugă —

o lacrimă uitată.

Dincolo de naștere

mă strigă

rova despletită,</

ARTE

ARTE

TEATRU

O piesă falsă

Mereu în pas cu ultimele cuceriri ale științei și tehnicii la un loc Al Mirodan, după „Celebrul 702” și „Transplantul inimii necunoscute”, atacă în „Primarul luni și iubita sa...” ce atacă? Universul. Fantastica realizare cosmică: aselenizarea. Bun prilej pentru autor de a se îndalța spre sfere mai înalte, din păcate ratat, tocmai când credeai că totul merge perfect și aici. Ratat dintr-o suficiență a personajelor. Incu-rabilă.

Piesa e construită pe jocuri de cuvinte mai degrabă decît pe existența unui conflict, care să reia din ciocnirea unor caractere puternice. Există o limită sub care nu se poate cobori un autor, fără riscul ridicolului, chiar cînd își propune să scrie o comedie nepretențioasă. Dintr-un anumit unghi, orice subiect poate deveni o splendidă banalitate și compunerea de piese o îndetecțiere dintre cele mai placute și lesnicioase.

Despre ce e vorba, pentru a nu pluti și noi în generalități? Doi cosmonauți americani, Bob și Chpik (preferința autorului pentru critica vehementă a modului de viață american eșușor un ușor viraj spre idilism), pun, după cum au relatat și zărele, am văzut și noi la televizor, pun piciorul în lună. Dacă eroii reali ai aventurii cosmice au călcat cu dreptul, personajele lui Mirodan călăd lamentabil cu stîngul (dar să nu anticipăm și să mergem pe fir, dezvoltînd una cite una frumusețile vizuinei). Peste cine credeți că dau Bob și Chpik? Nu-i greu de ghicit dacă ai ghinionul să știi dinainte titlul piesei la care te-ai dus: peste primarul luni și — culmea! — iubita sa! Iubita primarului se cheamă Alina. Dar toate fețele din lună se cheamă Alina. Sosirea pămintenilor face să treacă un fior cald prin inima lunaticilor. Alina, mai ales, vor să-i vadă și — iavăși mai ales — vor să-i pipăie. Din nenorocire și acolo sus, ca și pe pămînt, căldura astrală trebuie să îndure mai întîi o carantină. Pe lună carantina fine, evident, o lună.

Primarul e un lunetez dar contactul cu lumea veche îl pune cu picioarele pe pămînt. Mai ales că și sfîrșitul său, atotștiutătorul Plus, îl somează, cu blîndețe să pună capăt aselenizării, să lanseze farfurii zburătoare care se întorc pline cu probe despre caracterul și inteligența oamenilor: cătușe, două costume de deținută (americani evident, din „Celebrul 702”) etc. Pe satelitul natural al Terrei începe o adevărată teroare. Apare sîrma ghimpată, se trag focuri de pistol spre pămînt. În sus sau în jos, cum vrei s-o iei. Sau — cum vrei să placă. Primarul luni are niște cosmaruri groaznice. Vrea să străduască în dreapta și-n stînga, să strîngă de gît etc. Alci conflictul atîngînd punctul culminant, dramaturgul apreciază, și pe lună dreptate, că e momentul să mai sîrbească puțin sîrba. Alfel unde ar ajunge publicul de atîta încordare? Primarul își revine din umblărea în care căzușe și comandă dezumărarea generală și totală sau poate invers. Cert este că detine om în sensul bun al cuvîntului, aproape om care sună alt de mîndru și-n lună la o adică, spre împăcarea contrariilor. E înghîduitor cu Alina, plin de încredere și optimism în ce privește soarta tuturor Alinelor și în general a luni. Ba, ca o incunecare a transformărilor sale pacifiste și conciliatoare, se imbarcă alături de cei doi cosmonauți în racheta care face fis! și o ia în sus, adică în jos spre pămînt. Și cu acest fis! se termină piesa și cortina se lasă oarecum jenată.

Mă gîndesc că poate n-am făcut bine povestind subiectul. Dar n-am spus decît pe sîrte, mai sint multe momente tari. Totul e fals de la început pînă la sfîrșit. Rar mi s-a întîmplat să plec mai milînt de la un spectacol. Ce e mai sîrbrător e că ideea de zbor oarecum sfîrșit, își găsește o a viel de înfrîchitare de music-hall. În piesă se pomenește mereu de rachetele Apollo. Despre zborurile în lună cred că nu se poate vorbi ca la un meci de fotbal. Astfel de subiecte nu se pot ataca fără să te cutremuri.

Piesa lui Mirodan nu rezistă ori cum ai lua-o: o operă de fantezie științifico-fantastică? Ce știință e aceea că pe lună nu e aer, ba e aer? Și ce fantezie nemaipomenită în faptul că Alina din lună are costume cu mîneca foarte scurtă? În locul luni nava de carton a lui Mirodan putea ateriza (sau aseleniza) în Luna — Păic fără ca nimic din încercările de idei să se piardă.

O piesă de actualitate, în sfîrșit o piesă de actualitate? (Ei, toate piesele lui Mirodan sînt de actualitate). Transformările care au loc la nivelul conștiinței primarului să fie niște aluzii străvezii la realitățile de pe pămînt? Nu știu dacă e momentul să rezolvăm noi, sugerînd prin piese originale, transformări de conștiință la nivel de glob. Ori poate e marea dramă istorică? Evenimentul care a inspirat-o e într-adevăr istoric, dar...

Picasso a scris o piesă cu titlul acesta: „Dorința prinsă de coadă”. Se pare că promovarea dramaturgiei originale pe scenele noastre și-a atins cu montarea „Primarului luni și iubitei sale”, scopul. Dorința a fost, în sfîrșit, prinsă de coadă.

Marin SORESCU

P.S. Nu suflu nici un cuvînt despre spectacol, din stima pe care o am pentru colectivul Teatrului Mic, în genere. Consider că nu se poate face un joc bun, mare, pe un text minor.

SPORT

Ei, nu! Un Eugen Barbu dăuș la sfîrșitul lui, mai un Eugen Barbu cu batista la ochi în momentul de stergere a lacrimilor indignate, e prea mult și prea brusc, pentru suferințele noastre obișnuite cu un alt Eugen Barbu. În Informația de marți, 12 mai a.c., pe onorabilul nostru coleg Eugen Barbu îl podideste plînsul. O rugăciune străpune asprina dințoasă a prozatorului și urechile noastre aud strigătul cutremurat al generozității de pe urmă: „Cititorule care mai crezi în bunavoință, în ce este FRUMOS și BUN pe lume, scrie cum știu tu acolo băștelor cîteva rînduri pînă nu intră în foc (...) da, domnule doi lei sau cinci pe un timbru și pune în picul trimis puștin suflet”.

A trebuit să vină Campionatul mondial din Mexic, ca Posta Română să-și cîștige în Eugen Barbu un admirator, un sprijinitor îndrîjit: a trebuit să vină ziua de 12 mai, ca să ne convingem că plînsurile în care puși puțin (destul, nu exagera) suflet, cu un timbru de doi lei sau de cinci (foarte logică precizarea privitoare la prețuri!) vor ține locul unui fundas central bun, în vreme ce brazilienii au ocupat aproape tribunele Guadajajari.

Civilizația modernă a așezat în suflet mulțiri de săh, supă, chiar scriitori, dar suflet pînă acum nu era în picurii. De pe culmile înzăpezite ale dolușiei și ale iubirii aproapeului, Eugen Barbu propune această soluție, sufletul meu! În pic!

Ce bine îi stă tovarășului Eugen Barbu îmbrăcat în bunavoință a dăcu numai acesta ar fi rezultatul Mondialilor de fotbal și tot ar merita. Ceea ce natura însăși pare incapabilă să realizeze — un Eugen Barbu cu ochii în lacrimi — au realizat Dembrovski, Răducanu și Angelo Niculescu.

Entuziașilor nu le rămîne decît speranța că Mondialele se vor deslășura, începînd de anul acesta, săptămînal Alfel amenințarea scilicet-

Acolo unde nici minia nu mai e autentică

...Sînt unul care a negat pe mulți și o va mai face... se va transforma în indemină: deplasarea a doi antrenori de club în Mexic. Antrenorii sînt: Nicușor de la Dinamo și Ștefan Covaci de la Steaua. Dacă trimiterea lui Nicușor e fîrșecă, apare ca inexplicabilă cea a lui Covaci. De ce, de pildă, nu a fost trimis antrenorul Rapidului, lider în momentul de față, formație care dă naționalei pe Răducanu, Dan, Lupescu, Dumitru și Neagu și a fost preferat Covaci care a dat reprezentativei doar pe Sămăreanu și pe Tătaru?

Excelent cronică Cristian Topescu, dar ce gîdă s-a arătat nepoliticos. Programele de televiziune și prezentatoarele t.v. au anunțat prezența în studio la o zi anumită a antrenorilor Angelo Niculescu și Voig, a medicului Tomescu și a jucătorului Lucescu. Ei bine acești oameni au fost mai mult decît desigurătorii lui Topescu, care a fost cam vorbă lungă. Cui pește pupăză, s-a proiectat și o fotografie a tovarășului vicepreședinte Bălăș, iar vocea dumșeului explică din înălțimile benzii de magnetofon victă și opera națională. Tovarășul Bălăș pînă ieri în studio, nu era niciun derivat. De Beckett nu s-a lăsat filmat, cînd a primit Nobel, dar tovarășul Bălăș n-avea nici un motiv.

N-ar fi exclus să ne pomeneim într-o zi cînd ingenuos Topescu aduce în studio și pune să se proiecteze un film despre scutul ovarășului Bălăș, sau despre scrierile dumșeului, sau despre umbra unui ruda de la Birfa a secretarului unui prieten al cuiva care-l cunoștea pe unchiul unui vecin al tovarășului Bălăș.

Arătați fața idoliilor! Să simț pe ce conținu! Iar tovarășul Topescu n-ar face rău dacă, punînd unui om o întrebare, l-ar lăsa pe respectivul să răspundă. Dar poate cerem prea mult.

FILM

Doi cabotini minunați

Săptămîna aceasta Cinematoca de la „Union” ne-a cam păcălit: în locul unei adevărate parade a cuplului Stan și Bran, mi s-a oferit o singura poli-culă, un metraj mediu. Plăcerea de a-l revizui oricum n-a fost rotunjită de aceea a îndetului (pentru noi) în vizionare: nu-i mai cunoscușem pe cei doi în postura de „aviatori”. Ne vom bizui însă pe amintiri și pe număratele reluări ale „Cinematoca”, pentru a transfera cîteva păreri despre acțiunile Stanny și Ollie, cum se strîngă ei de-a lungul kilometrilor de aventuri.

Se pare că „Stan și Bran aviatori” e un film fizic și cuplului, lucrul observabil în scenele clare ale vizușei, de pe chipurile lor, într-o anumă oboselă a înșepășii (nu numai a textelor ci și a interpretării lor), Bran holbează ochii mai îndelung și mai fix decît Alina, Stan e mai puțin diabolic în singăcia lui. În comparație cu famosul filmulet — ne scapa titlul — în care cei doi distrug o casa unui cetățean iar acesta le fărîma automobilul tușeș antologic, cuprină de Youngson într-una din selecțiile sale. „Stan și Bran, aviatori” e pur și simplu neclăbil.

Privindu-i de-a lungul întregii lor cariere de la întemeierea perechii, ce minunați cabotini au fost acești mari actori! Ei par o prolongare peninsulară a hazului inegalabil, propriu filmului lui Keatonian, în oceanul de umor anevios al pelucei sonore. Dacă ar fi de precizat un singur element incitător adus de sunet, de linășă penumăratele parabe, în jocul acustic cuplu, am aminti imediat de plînsul răfășat al lui Stan, ce strîpne valuri de ris în sală, micile lui chiote feminine de teroare cînd e urmarit de adversari.

Ce ne produce risul, care sînt motivele de haz avute în vedere de realizatori la lansarea și cizelarea celor doi? Presupunem că inițial atracția fundamentală a fost cea care sara în ochii tuturor: Stan e slab, Bran (Olliver) e gras; e aceasta o variantă între altele a contrastului, ce produce în mod egal ris și groază, dintre mic și mare. De aici curințele variașuni; dimensiuni ale carajului: mic — fricos, mare — curajos, ale forței fizice, ale frumuseții, ale gradului de cultură, ale priceperii într-un dome-

nii (muncă, instrument muzical, sport ș.a.). Stan și Bran contrastează la prima vedere doar în privința adipozității lor, ei fiind cam de aceeași statură (într-un film, ca urmare a unor torturi medicale, ce lungese sau scurtăză victimele, ultimele secerenle îl prezintă pe cei doi modificali: Stan înalt, ca pe picioroange, Bran turtit, uitîndu-se jalnic în sus spre prietenul mai favorabil schimbat). Contrastele se înmulțese, cu vremea: Stan e ceva mai agil, Bran are nevoie necontenit de un moment de rupe. Cînd este udat din cap pînă în picioare cu apă, sau i se aruncă în față o frîșcă, grașul se curăță cu mici gesturi elegante, se uită în felul lui nemaipomenit („Așa la merităm eu, după tot ce am făcut pentru tine?”) și abia după cîteva clipe are reacția de răspuns, de fîecare dată insignifiantă, rareori superoasă provocării.

Bran e stăpînit și de responsabilitate, el îl tulbură permanent pe Stan, care se și plînge adeseori: „Tot eu să fac asta? Pe mine mă trimiți în todeauna primul...” etc. Hazul e că aceeași tutelă e doar aparent acceptată de diabolicul Stan, ce consumîndu-se în gol. Foarte nuanțată este și legătura lor afectivă (la amenințări cu despărțirea slabul „plînge” sfîșietor), marcată de ghionții și imnuri la adresa prieteniei, îmbrăcelii, mici cruzimi dar și de o anumă simpatie, formă de devotament.

La pornirea oricărei inițiative, Stan e cel cu ideea, fie că se joacă cu un obiect oarecare, fie că spune, într-o doară, ceva: îndată Bran, ca șef al echipii, „organizează” — păstrîndu-se în gol. Foarte nuanțată este și nouă aventură cu buclie.

Dar despre Stan și Bran s-ar putea vorbi încă mult. Fără să fie de la ei unii Chpîlin sau a unui Keaton, acești minunați cabotini au fermecat și ar mai putea s-o facă, vîștele tinere și mature de pe toate continentele. Ei se joacă mai puțin pur ca marii lor înalțși (și, pe ce treceau anii puteau fi înălțși, tot mai frecvent în lungi și anoste scenarii: în compania lui Fra Diavolo sau ca țigani în imperiul habsburgic, aviatori ș.a.m.d.). Întodeuna însă lîvrea lor printre noi înșenează ecranul.

Ilie CONSTANTIN

Elon, 1962

EXPOZITII

Un bărbat se plimbă singur prin lume

Un bărbat se plimbă singur prin lume și la întrebările noastre răspunde cu o fotografie. Nimeni nu știe însă că apasînd pe un minuscul decanțator, el semnează un tratat de mister și sociologie, un manual de ironie și iluzionism. „Amagiile în fugă” restitue umănită surprinșă la orele ce de abandon, cînd crispările devin melancolice, cînd trecerea în materie pare definitivă.

Doar el, fotografii, rămîne mereu treaz, nervos, atent, poate puțin indiferent în aparență, așteptînd momentul cînd trebuie să apese. Erciștiunea de timp devine atunci imensă, căci un singur gest ar distruge echilibrul instabil al scenei surprinșe. Doamna aceasta curioasă și iritată poate să se calmeze, șlepuț poate să se îndepărteze de mal, cîinii pot fi alungați, prostituțele pot să se retragă din viață, hamulul poate să-și coboare poarta. Este prea tîrziu. Bresson a trecut pe acolo. Și în urma lui rămîne un presonaj ciudat, într-un deghizament grotesc medieval, ascuns după falduri de catifea, retras solitar din cortegiul încoronării papale, un bătrîn obez întîrziat pe resturile unui festin într-un bistro modest, un paznic de muzeu pînănd șochelari, o stradă luminată dintr-un cartier vechi, ceea ce au fost din todeauna, netulburati de vreun șpomot din afara lor. O umanitate care nu are în ea nimic senzational cîci Bresson evită tot ceea ce este spectaculos, tot ceea ce nu are dimensiunea spirituală a privirii sale.

El privește ca și Vameșul Rousseau acolo unde alții ar trece nepăsători, acolo unde din obișnuință repetate se naște autenticitatea. Căci ceea ce pare pitoresc, nu este în fond decît neputința noastră de a surprinde adevărul așa cum și se oferă la tot pasul.

Ironia este reversul acestui grotesc candid, cu bătrîne doamne așteptînd în seciile de votare, cu negustori așteptînd și plîcîștii mușterii, cu lăutarii la spartul chefului.

Dar dincolo de această ironie rămîne „geografia după Bresson” cu țări și popoare care se revelează dintr-o singură fotografie în intimitățile mentalității lor cele mai specifice.

În portrele, Bresson sacralizează transformînd în evjorie ceea ce ar putea fi doar aparență. El provoacă acea seceță dezvaluire a modelului, obscura înștrînare a cifrului individual. Mauriac, cu umerii ridicai a nehotărîre, pendulează între credință și abjurare, Faulkner pregătîndu-se să iasă, cu brațele strînse la piept, din fotografie cedează autoritar spațiu animalelor sale, Giacometti, cu degetele crispate pe fulgurinul transformînd în umbrelă traversînd strada sub ploaie, cu un picior înainte ca și sculpturile sale incremente în această mișcare incipientă, Coco Chanel, erogantă și capricioasă — exces evident de mondenitate și cochetărie — Jean Genet cu privirea tulbură și falsă sprijinit cu capul pe mîini primejdioase, Iar Matisse, Matisse inconștient de porumbiș albi, de obiecte străvechi — așa cum l-a surprins Bresson — a început să semene cu propria lui pictură.

Portretele traversează disprețuitoare realitatea, hotărît ajunse în imaginar, acolo unde se găsește toate timpurile celui fotografiat. Istoria se oprește o clipă, pentru a-și dezvalui tiparele.

Si într-o fotografie îl regăsim pe Bresson, așa cum se știe doar el singur, în portretul fotografului american Steigltiz*. Odivinindu-se pe un pat, cu ochelari în mîină, cu privirea caldă, obosită de atîta văzuit.

Julian MEREUTA

* Fotografîndu-și colegul, Bresson s-a fotografiat pe sine.

TELEVIZIUNE

Prea mulți răzbnunători

Cam multe seriale în ultima vreme. Cam multe și nici unul de excepție. Unii telespectator conșecvent, oricînd memoria îi poate juca o festă neplăcută. Căci, trebuie să recunoaștem nu-i puțin lucru să urmăreșți săptămîna de săptămîna patru seriale: Olive și Twist, Potopul unei doamne, Ro-cambole și Rîul întunecat. Fără să-i mai pom-nem pe cei mai anemici „răzbnunători” din ciți există, reapăruiți sîmbăta după un preț scut concediu, bine dispuși și puși pe cele șofli delect interesant.

Patru seriale cu episoadele lor, docam-dată. Fîndcă nu-i exclus ca pe parcurs să se mai adauge unul-două. O clipă de neaten-țiție și ești pierdut. N-ai o memorie de fier și o răbdare pe măsura ei, nimic nu te mai scapă. Trebuie să te zbați, să faci rost de-un prieten dispus să te pună la curent cu ce s-a mai întîmplat.

De unde și de ce ploaia asta cu „film serial” sau „roman serial” mai ales că, așa cum am mai spus, niciunul nu pare a fi o capodoperă.

Probabil e mai comod. Ce să ne mai batem capul cu realizarea a încă unei emisiuni în studio? Ce să ne mai omerim cu repeti-țiții, vizionări, cînd totuși poate fi rezolvat alt fel de simț și fără multe complicații? Și, ce-i mai rău, nici o producție a studiourilor noastre nu se află printre ele.

Luni seara, ne-a fost prezentată plecarea spre Mexic a fotbalistilor români Veseli, voinici, optimiști. Sperăm ca la întoarcere să fie în aceeași bună dispoziție. Campionatul din Mexic se apropie cu emulție și speranțele de rigoare. Duminică înalte, televiziunea ne-a prezentat un excelent film despre trecutul campionat, cel din '66. O pelucă deosebită. N-a fost un reportaj, ci un adevărat film artistic.

Jocul în sine parcă era un pretext, pentru a ne arăta destulul unor echipe, al unor oameni la un moment dat.

Am vrea să spunem cîteva cuvîntele despre spațiul afectiv unor emisiuni. Și cu alte ocazii am observat greșita împărțire a timpului de transmisie. Exemplul cel mai elocuent ni l-a dat televiziunea luni seara la emisiunea Scena.

Pentru cronica, au fost invitați la o discuție despre stagiunea teatrală bucareșeană. Trebuiau să vorbească despre o întreaga stagiune, să schimbe opinii și să își de argumente. Dar în final n-au avut la dispoziție decît 10 minute.

Nu cred că oamenii aceștia au acceptat invitația televiziunii doar pentru a arăta cîi sint de telegenici. Eu cred că aveau ceva de spus. Mă încapătînez să cred că aveau de comentat și că vroiau să comenteze un fenomen al vieții noastre culturale. Numai patru calculatoare electronice ar fi putut răspunde rece și scurt în două minute (alt cît au avut fiecare la dispoziție) la întrebările puse de această temă. Așa nu s-a realizat nimic. Sau aproape nimic.

Și e păcat. În schimb, în aceeași seară, la emisiunea „între metronom și cronometrul” un concurent a avut la dispoziție mai bine de 30 de minute să ne demonstreze cine și cum a marcat golul în '38, cite puncte s-au înscris în '54, cine îl marca pe Pele în '62, cine l-a lovit în '66, ce ochi aveau în '67. S-a exagerat.

Cea mai reușită transmisie a săptămîinii care a trecut, a fost cred cea de miercuri 6 mai.

Sala Palatului a găzduit spectacolul de gală al Festivalului studențesc.

Ziarele au prezentat anulul în paginile lor acest eveniment. Studenții din București, Cluj, Timișoara, Brașov, Baia Mare etc. au susținut unul din cele mai vii și mai frumoase spectacole.

Excelentă ideea televiziunii de a-l transmite.

Radu DUMITRU

revista străină

● LITERATURA ROSSIA — În întîmpinarea aniversării a 70 de ani de la nașterea lui Serghei Esenin, în U.R.S.S. se publică operele poetului, cuprinzînd și o serie de scrișuri și de documente descoperite în ultimii ani. Se remarcă faptul că primul dintre cele trei volume a fost alcătuit după culegerea de „Opere alese” pregătite pentru tipar chiar de Esenin înainte de a muri.

● VOPROȘI LITERATURII — O interesantă intervenție în dezbaterile rolului mîntuitor în literatura contemporană este studiul publicat în ultimul număr al revistei și intitulat „Psihologia analitică a lui G. C. Jung și legile fanteziei creatoare”. Autor, S. Abernîțev, specializat în literatura și filozofia antică. Studiul se remarcă prin ample referiri la procesul literar contemporan considerat într-o arie largă, europeană.

● LE FIGARO LITTERAIRE (3 mai 1970) „Peninsula” se numește ultima carte a lui Julien Gracq. Robert Kanters, criticul revistei, îl consacra un articol elogios, stărînd asupra stimei de care se bucură autorul Tărmului Sîrzelor în țara sa: un exemplu de intransigență artistică, discreție, modestie, „noarea literelor epocii noastre”, într-o epocă în care „moravurile de babuini” infectează viața literară. Scriitorul suprarealist, Gracq evoluează, cu această carte, spre o sinteză a surrealismului cu realismul, formele existenței fiind văzute ca „jocurile de oglindă ale unuia și aceluiași obiect”.

Rubrica romanțelor politiste recomandă în mod special Premiul Nobel pentru asasin, cartea suedezului Joakim Bergman, în care este vorba de doi scriitori, unul american și altul italian, în luptă pentru marea premiu, (senatorialul rubricii jurîndu-se că drama acestei situații întrece, ca suspens, orice altă lucrare de acest gen).

● Renumitul caricaturist, Sempe, oferă cititorilor revistei L'EXPRESSION un desen foarte actual, a cărui suită de crochieri s-ar putea traduce în felul următor: Soldatul care ucide, succesiv, cu baioneta, patul puștii, pistolul, grenada, cuțitul; care își calcă în picioare victimele: care, spre sfîrșitul carierei, contemplantă lîmistă cu un secretar după o zi grea de „muncă”, cîmpul plin de cadavre; care, în cele din urmă, răcește și el o dată, strînut și cade la pat, își dă dușul și e dus la groapa de un cortegi solemn de domni în negru, care scrie (cu una din absurditățile enorme ale firii omenești) REGRETE ETERNE...

SUPLINATOR

GHEREA

și posteritatea lui critică

Este cel puțin ciudat să constăți că nici până astăzi, la cincizeci de ani de la moartea sa, lui Ghera, în ipostaza de critic și teoretician al literaturii, nu i-a fost consacrat un studiu de sine stătător, în care, în baza unei analize detășate și minuțioase, să se revele prin ce anume autorului răsunătorului articol **Personalitatea și morală în artă** îi revine **meritul de a fi pus temelie criticii literare românești**, spre deosebire de „critica culturală”, fondată de Titu Maiorescu, cum afirmă fără reticente însuși E. Lovinescu, încă din 1915. Situația este într-adevăr paradoxală și merită să reflectăm pe marginea ei. Ni se pare că una din cauzele însemnate care fac din Ghera un scriitor fără bibliografie critică — în sensul în care această calitate este proprie unui Maiorescu, grație mai ales studiilor fundamentale, monografice ale lui E. Lovinescu — rezidă în structura izbitor proteică a întregii sale personalități intelectuale și artistice, opera literară situându-se în primul plan sub acest raport. Așa se face că, în multe privințe, refuzând atributul de valoare **clasică**, fixată odată pentru totdeauna în unghiul de interes exclusiv documentar al istoriei literare, criticul este mereu **o prezentă actuală**, în jurul căreia se polemizează continuu, direct sau indirect, chestiunea rămânând astfel tot atât de deschisă ca în urmă cu un sfert de veac.

În ciuda premizelor sociologice și filozofice de natură programatică, cum s-a zis adesea, tezistă, critica lui Ghera se transmite posterității nu sub forma unui **sistem**, încheiat într-o suită de precepte axiomatică, ci, dimpotrivă, această critică se recomandă ca un **mod de viață**. Simțim, în substanța ei, un asemenea grad de concretețe a stărilor de sentiment, o participare atât de intensă a pasiunii spontane, încât dogmatismul afișat al programului teoretic, după cum și eroarea sau îngustimea

judecății critice — de care, vai, nici un critic, fie el și foarte mare, nu scapă! — nu mai impacionează. Totul se transformă într-o structură intelectuală vie, creatoare, refractară percepției așa-zis obiective, impersonale. Din acest punct de vedere, Ghera este un precursor al criticii impresioniste și simpatia față de el, mereu amendată de malițiozități, a lui E. Lovinescu probabil că vine și de aici. Deși a dorit-o adesea, întemeietorul revistei **Sburătorul** n-a fost niciodată un olimpian, în linia lui Maiorescu. Dimpotrivă, fire pasională, interesantă și originală **artificializată** prin intermediul maliției intelectualizate, E. Lovinescu datorează nebănuit de mult criticii de tip temperamental a lui Ghera.

aniversări

rea. Glacialitatea maioreșciană, sentențiozitatea suverană a acestuia, ca de altfel a majorității covârșitoare a criticilor români moderni, rămân simple și himerice aspirații și la fondatorul teoriei mutației valorilor. Actul propriu-zis al travaliului critic este traversat în toate direcțiile de mișcările impredictibile ale adevărului sau indevizibilului declanșat de afect, de gustul eliberat de poncife etc. Cu alte cuvinte, **o critică simpatetică**, poate uneori deficitară în dimensiunile ei strict teoretice, dar mai întotdeauna înfiorată de suflul pasiunii creatoare.

Fără îndoială, critica de factură jurnalieră, folletonistică, cu rezultate nu o dată strălucite și atât de puternic dominantă în epocă, își revendică în criticul de la **Contemporanul** pe cel mai important fondator al ei. Voluptățile analizei la text, însoțită de digresiuni pur publicistice și de o tonalitate orală atât de pregnantă, nu sint nici ele stră-

line de spiritul textului critic elaborat de Ghera. Sint, ușadar, doar câteva aspecte care, transmise (citeodată, poate, fără voia unui autor) de duhul scrisului literar gherist, vor fi contribuții și ele în mod substanțial la invigorarea peisajului publicisticii și al criticii românești interbelice, ferindu-l de anchilozice, de academismul sterp, de estetismul exacerbat.

Dacă nu ar fi respins atât de violent ideologia literară gheristă și, în general, întreaga gândire social-politică și filozofică a ferventului propagator al socialismului științific din țara noastră, în cartea sa consacrată posterității critice a lui Maiorescu, E. Lovinescu ar fi acordat, probabil, o atenție specială fenomenului de „alterare” a sursei originare cu prețul imixtiunilor gheriste, imixțiuni care, la rândul lor, au favorizat crearea unui fond autohton mai suplu, receptiv la aspirația spre sincronizare cu spiritul modern al criticii europene.

Din toate cele spuse în aceste note fugare se poate desprinde constatarea că posteritatea critică a lui Ghera se relevă ca un fenomen de înrîurire prin contaminare firească. Important este, deci, mai ales **spiritul** criticii desfășurate de marele înaintaș și nu atât **litera** ei, în sensul de exactitate inatacabilă a textului propriu-zis. Iată de ce critica lui Ghera, datorită mobilității ei subtextuale, respinge în mod egal sanctificarea dogmatică și epigonismul de conjunctură. Ca în toate împrejurările în care vocația pentru creația autentică este certă, recrudescențele de această natură, când există, reprezintă fenomene de regretabilă pauperizare a spiritului. Critica literară românească de azi pare a fi complet avertizată în această direcție. Ea are în Constantin Dobrogeanu-Ghera pe unul dintre înaintașii străluciți și îi înțelege lecția în conformitate cu sugestiile cele mai viabile ale operelor sale.

Nicolae CIOBANU

MIRON GEORGESCU

Și cînta din pană sură

și cînta din pană sură
pasărea capintorsură
dar cînta cub să-și ridice-n
palma ta Euridice

și cînta din pană sură
în infern capintorsură
zeilor cuibul să-și ceară
palma ta topită-n ceară

și cînta din pană sură
pasărea capintorsură
să-și se deschidă poarta
soarta să-și soartească soarta

și-am pornit palmă și pană
ochiul mi-era numai rană
și te-a sfîns privirea-mi dură
de Orfeu capintorsură

și cînta din pană sură
pasărea capintorsură
și de dor de cub mai zice
pana mea Euridice

Și-aleră pe cele laturi trei

pină la margini de triunghi
și aleră pe cele laturi trei
fără puțința de-a pătrunde înăuntru
și mi-ești departe-n culcușul trei
și nedeparte-n mijlocul de laturi
eu alerăghea mea pe laturile trei
eu pînă ca să-ți fiu cit mai aproape!

chiar dacă prea aproape nu mă vezi

Opt răsturnat

pe-o clapă albă de pian
opt răsturnat cu capul spart
și-o cruce-n față nici măcar treflată

pe-o clapă neagră de pian
opt răsturnat cu capul spart
și bratul crucii netrelate
furai de-o clapă neagră de pian

San Francisco, 1946

posta redacției

MIHAI ACIDOR. Acidor e pseudonim? Exceplind tonul cam voit „crud” al unor versuri, poeziile de acest înzestrare și instinct poetic ferm. Poate prea vizibilă poza contorsionată pe care o adoptați din cînd în cînd. Lăsînd la o parte strofele în care dramatismul artificial al unor imagini este evident vom putea retine, în tîrziu, unele din lucrările de. Așadar, mai trimiteți.

LEANCA VRERO. „Vă trimis una din poeziile mele care este mai puțin filozofică”. Vă înșelați, „ste teribil de filozofică”. O citesc de aceea aproape, integral: „De-ai ști naturo cit de draga-mi ești / Tu care munți și ape plămănuiești / De-ai ști cit te iubesc pe tine / Aș fi, cred, cel mai fericit din lume / Te iubesc mai mult decît / Cei ce te-au iubit pe-acest pămînt / Mai mult ca Eminescu, ca Alecsandri / Ce-ți-au închinat atîtea și atîtea poezii // De la tine-am auzit înția oară / Cîntecul de plînce și de vîrboară / Și am simțit miros de buruieni și pădali / Tot de la tine, știu naturo, știu?” Dacă această compunere sună cam așa, cum oare ar fi acele poezii curate „filozofice” pe care ați ezitat să le expediați. Probabil și mai profunde.

MARCEL HAGIOGLU. Discursiv, aproape narativ, compunerile de poetice. Stil cotescian. Toate motivele poetice în vogă se regăsesc în textele trimise. Căutați-vă un ton personal.

DUMITRU INGINERU. Vă prinde mai bine poezia „Sub piop” decît „Paradoxul infinitului”, deși amîndouă dovedesc o remarcabilă penurie de talent. Ilustrez aici ambele „direcții” iluzice, una mai vizușă decît alta: „O cit ești de bună acum, să te-ndupleci / Capul cu părul blond pe umărul meu să-ți aplaci / Și în acorduri lungi de soapte / Ne vom lăgădui îndurînd-le fiecare în parte” (Sub piop). Și „E timpul paradoxal / Cînd pe cărările vieții buimace / Ca într-un paradox infernal / Imi caut amorul ce în băltoacele uitării zace”. Foarte distractiv.

CONSTANTIN BASARAB — Bela, Versuri de cite 29 de silabe n-am mai citit. Bănuiesc că scrieți pînă cînd dați de marginea hirtiei apoi faceți stînga imprevizibil și o luați de la celălalt capăt. Ce țese, judecați și de: „Amară e salpa, aș vrea să o nghit, dar mi se pune un bulgăre de sare în gît” (primul vers) și „Și tu mereu femeie imi dai tîrcoale stîrnind valuri de apă, cit munții ce ajung pînă la erete” (al doilea). Ați descoperit, se vede treaba, versul kilometric, imposibil de citit de unul singur.

NICOLAE CONE CRISTIAN: „Tot romanul vechi poetului într-o singură scrisoare”. Cu cîva timp în urmă am trimis cîteva versuri la revista Luceafărul, pentru a mi se răspunde prin intermediul postei redacției. Speranțele mele au fost însă înțiate la maximum, nevii au început să cadă, pe parcurs a intervenit și o fată care la început m-a înjeles dar care treptat s-a împrietinit cu un băiat prezentabil ce are o situație financiară ce-i poate permite să guste cu voluptate din plăcerile lumestii (...). Sper trăiesc sperînd că-mi veți răspunde sau, eventual imi veți face onoarea de a mă chema la redacție. Mi-au izbucnit lacrimi. Sint lacrimi sincere, lacrimi rotunde”. Și mie mi-au dat lacrimile. Nu știu dacă sint tot atît de perfect rotunde cu ale dv. (mi-e teamă că sint un pic cam elipsoidale) dar sint. Scîldar cu sulferina dv. să nutrească aceleași sentimente asasină față de băiatul ce are o situație financiară ce-i permite să guste cu voluptate din plăcerile lumestii. Este un bandit și jumătate. Un nemernic, o fiară. Primiți vă rog expresia furioasei mele pasiuni.

Cezar BALTAG

ALEXANDRU BADIU: „Cumea miniei” — schiță care nu duce la nimic bun. Minia e un sfetnic prost, celmea miniei e prietenul care-ți dă brînci în prăpastie și strigă după vrăbii să te prindă ele în cioc. Seria, pe cit poți, în liniște. Minia nu te prinde. Dumneata cînd te-vinești fluierei a pagubă. Și asta nu mai e minie.

V. MĂLAUȘ (15 ani implinți!). Am primit „Răcnetul de viață” și, surîzînd, prietenos, te sfătuiesc să te joci mult. Sint lucruri de care ai absolută nevoie. Cu timpul frazele se vor alinia mai calde, mai aproape de suflet. Deocamdată, ele (frazele) stîrnesc, cum îți-am spus, zîmbete îngăduitoare. În exemplu: „E sus, la tribună și inima îi saltă odată cu răcnetul fanfarei, apoi vede că îi saltă pașii copilărești al ei care saltă reperi prin văzduhul plin de sunetele fanfarei ce îi străpung inima de tremură cu părul ridicat vilvoii, țeapăn și înțepător”.

COSTEL STINCA: Cele 5 povești cu stelu de banalități, cu noi, cu început și cu sfîrsit, sînt, cum singur zici, un fel de „poezie-proză”, dar mie mi-ar fi plăcut să fie sau poezie sau proză. Oricum lucrurile se pot amesteca uneori cu folos, deci să le luăm așa cum sînt. Poveștile sint puțin leșoase, puțin lacrimogene și pe alocuri fără haz. Cîteva fraze, bine întoarse din pix, mă pun în poziția de a-ți cere să mai trimiteți. Și decide-te pentru proză.

NICOLAE CALOMFIRESCU: Ce poezie — spun asta fără să fi citit ce-ai scris — și-ți mulțumim pentru această veste minunată. Ia „Dați Giocondiei zîmbetul înapoi” îți răspund că nu noi i-l-am furat. Și pe urmă, prin depozitele noastre găsești mai multă acreeală. Pe urmă distinsa doamnă din Florența și din tabloul cu pricina nu zîmbește ci surde. Zîmbetul e una și sursul e alta. Vezi-l și pe Mihail Sadovanu care scrie zîmbesle a ride.

CORNEL AURELIU: „Prima înjurătură... ce înjurătură? asta-i înjurătură, domnule? Nu știu să-njur și dacă nu știu, nu te-apuca să-nveți deprinderi rele. Poate că ești făcut numai pentru duhul blîndetii, și atunci? Înjurătura are chihirezul ei și romanul cînd o plesnește crapă-n paisepe burta dusmanului. Nu, lasă înjurăturile, lasă-le că nu se țîn ele de dumneata. Știi vorba aia? Decît să-mă-njuri prost mai bine dă-mi două palme. Întru-o njurătură bună, trebuie să te tolănești ca-ntru-o fotografie.”

DAN SCHELANU: Intoarce-te la poezie — spun asta fără să fi citit ce-ai scris — proza nu te vrea sau nu vrei dumneata s-o pricepi. Calde stringeri de mină, calde și sincere, pentru faptul că mi-ai trimis o schiță numită de o pagină.

DUMITRU TRISTU: „Mica publicitate” — formată din bancuri de subsof de malala. Mai mare jalca, nea Tristule, să te cheme Dumitru și să împrăstii onușă cînd strănuți. Dacă vrei să mă crezi nu tristuleta e elementul care te caracterizează. În încheiere te sfătuiesc să te muți cu locuința la lîngă o garnizoană de pompieri: dacă te-aprînzi măcar are cine să te stingă iute cu furtunul.

Fănuș NEAGU

orizont

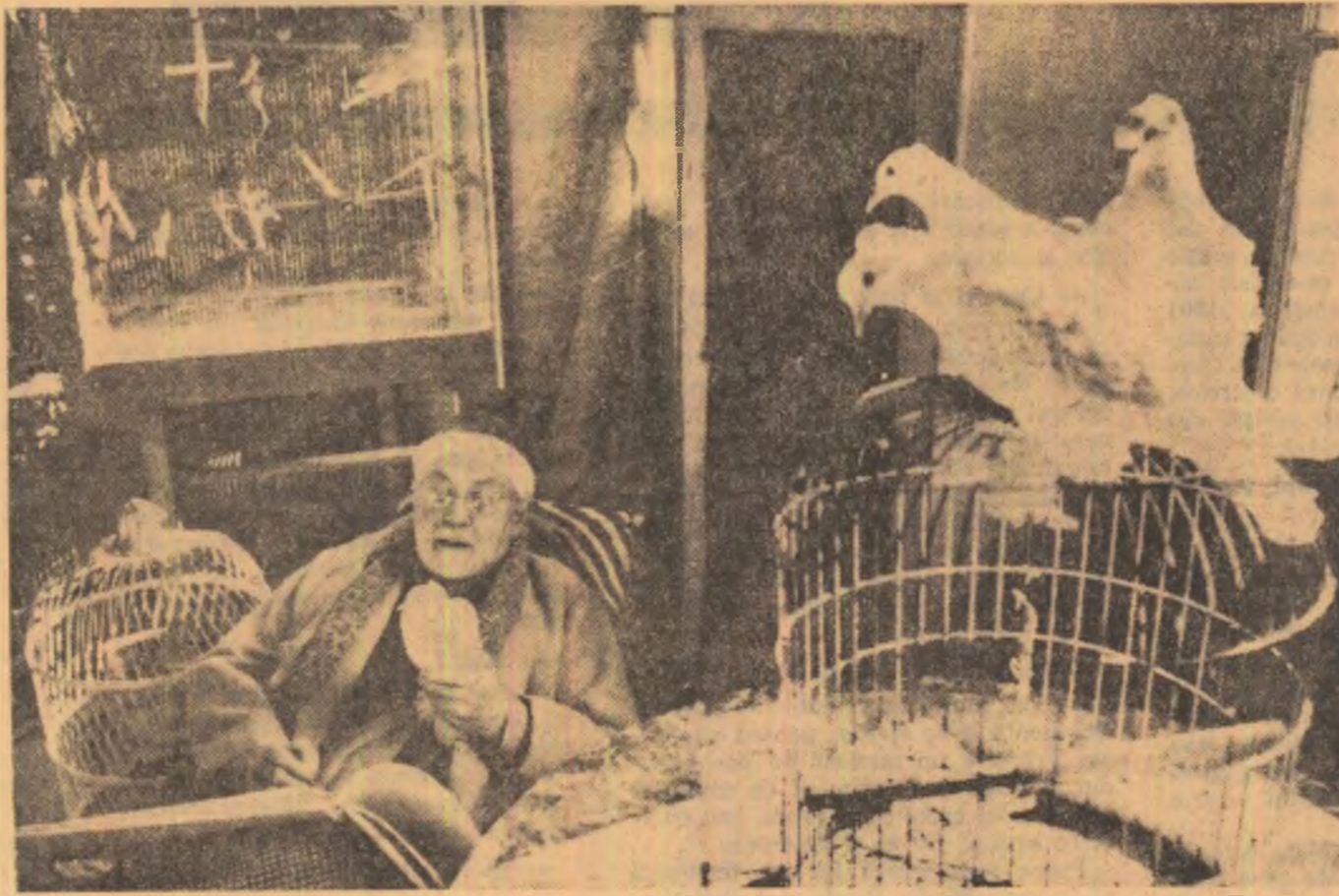
JEAN-PIERRE RICHARD
Literatură și senzație

Raportul operelor cu viața scriitorului reprezintă o problemă fundamentală a oricărui sistem critic întrucît prin intermediul acestor termeni este căutată însăși relația care se stabilește între planul artistic și cel real. Astfel încît — oricît de depășită ar fi această carte de dezvoltarea ulterioară a noii critici pe care intrucitva o inițiază — Litterature et sensation rămîne și astăzi un text cu o pondere metodologică neștirbită. Pentru că, în ciuda impreciziilor inerente unei întreprinderi de început, formula propusă aici se dovedește de o deosebită valoare. J. P. Richard găsește modelul labil care să poată intruchipa atât rigiditatea unei relații evident existente dar pe care n-o putem surprinde decît prin vulgarizare, cit și fluiditatea prin care este respectată esențiala distanță dintre planul expresiei și cel al trăirii. Fără să caute echivalențe artistice ale evenimentelor trăite, dar recunoscînd că personalitatea autorului în diversele ei ipostaze, fapte extrinsece operelor, nu poate, totuși, călăuzi către o mai deplină înțelegere a acesteia, J. P. Richard își propune să caute și să dea glas anumitor permanente structurii interioare, anumitor atitudini existențiale care definesc pe un autor afirmîndu-i originalitatea.

Este, așadar, afirmată astfel existența unui plan profund, definit prin anume configurații particulare, lipsite însă, acestea, de orice posibilitate de expresie care nu poate fi dobîndită decît prin coborîrea la un alt nivel unde scriitura și existența devin nu ierarhizate, ci paralele, dovîndu-se a nu fi decît două limbaje specifice. Termenii acestor limbaje, diferiți în sine: odată cuvinte iar altădată fapte, sint totuși, echivalenți ca funcție: structurile fundamentale ale personalității, lipsite prin natura lor de glas, acceptă încarcerarea în diferite limbaje dar numai pentru a spune un același lucru. Și de aceea poate fi și eficientă o apropiere între viața și opera unui scriitor: expresia nu este niciodată desăvîrșită și frazele rămase incomplete într-o spunere pot fi completate, oarecum printr-o operație aidoma celei de reconstituire a vechilor texte, prin compararea variantelor străine, dar numai după ce, în prealabil, a fost efectuată o „aducere la același numitor”, după ce a fost găsit un arhelimbaj capabil să le cuprîndă în sine pe celelalte două.

Print-un asemenea demers critic opera lui Stendhal și îndeosebi a lui Flaubert, a lui Fromentin și a fraților Goncourt, dobîndește sensuri noi, firește nu mai reale ci mai apropiate de noi. Și o asemenea concepție critică este în măsură, mai ales, să ne facă să evităm vulgarizarea nu numai a amintitului raport dintre viață și operă ci și, mediat prin el, a relației dintre artă și realitate, planuri paralele, configurate identic dar esențialmente diferite și deci distante.

Virgil TĂNASE

Henri Matisse, 1944

ALEXANDRU GRIGORE

Ceremonial

Te voi învăța cum dorm îngerii cînd ploaia descîntă lemnul veșted
mai întii îngroapă-te-n umăr-mi sting
o păsări păsări cu ochiul de fum
să nu te rănească de-a dreptul în creștet.

Să nu te zidească în lemn
sommul ce picură la soareapune
mușcătura nisipului să nu ardă semn
în glezna ta duioasă, ca o rugăciune.

Mai întii voi lepăda sub poartă
singele diform de-atita lingoare ca
pe o oiele de șarpe ca pe o apă moartă.

O păsări păsări cu ochiul de fum
să nu te rănească de-a dreptul în creștet
femeie visînd cum dorm îngerii cum
ploaia descîntă lemnul veșted.

De din sus

De din sus
De vai de mine
Picur doamnă
După tine
Zălăștea cu îngerii
Cei de-un neam
Cu slugerii,
Picur, picur
Apă și
Ce-a rămas
Din n-o mai fi.
Plinsu picu

Plinsu însu
Care l-a iubit
Pe dînsu,
Cu urma
De la sonda,
Doamnă doar
A dumneata.
De din sus
De lăra line,
Te văd doamnă
Lîngă mine
Stînd pe-un os
De vorbă dulce
Care inima

Mi-o-mpunge
Cu trei coarne,
Vai, cu zece
Cit ești tristă
Doamnă, rece.

Zic
albastru
Zic albastru
Copil de verde
Să fuc ochii
Cui mă vede

Și zic roșu
Vinățac,
Ah, sineala
Ochi de drac.
Două roși
Cu spite moarte
Are cerul
Și mă roade.
Doar un grai
La cînci cuvinte
Are domnul
Pe un dînt
Și se jură
Că nu minte.

Zic bălțat
Amin de dulce,
Culoarea ce-o
Să mă spurce,
C-am zis rai
Și n-am zis cruce,
Corcov alb
Strigau nebunii
Cite mulți
Și cite unii,
Și mi-au dat
Un os măștruu
Să zic fluiet
De albastru.

VALERIU ARMEANU

VIOREL CHIRILĂ

Pină cînd voi fi numai grîu

Părăsesc deocamdată zăpezile
zăpezi amărui zăpezi biblice
zăpezi născînd zei
zăpezi mesteacînz
în numele unei dalini incerte.

Seve fierbinți strecoară-mi în trup
Jureros de fierbinți pină cînd
muguri imi vor fișni din orbite.

Bicluie-mă eu semînte de grîu
oînă cînd voi fi numai grîu
grîu amărui, grîu biblic.

Și de voi ouzi prin somn zăpezele
îrîndu-mi șerpui în urechi
șuierîndu-mi blestemul bătrînelui

cu propria mea lașitate, leagă-mă
în coamele unor zei domestici.

VIOREL CHIRILĂ

Frunze

Cercăn nins de păsări
gînditoare
luna absoarbe cioburi din călcîi,
șchiopătînd prin aer ca o armă
Nealăturată nimănui.

Și se găsește oglîndind
văzduhul
fragila pantă a unui arc de tei
într-un subconștient elan prin
care toamna
comunică cu îndepărtații ei.

Pietă

Trăce-mi iubita neftul
prin marele cerc vicios
și scoate-mi lumina din brațe
că prea mult singer în jos

Urcă-mi ipotetica formă
cătore sărutul curbat
lîi tu aceea ce-n pîntec
își ascunde chipul visat

Încît prin focul de apă
să ne lovim în oglinzi
să ne iubim ca străinii
sub zările înnoptate de grînzii.

Eu sînt un necunoscut permanent pentru mine

De vorbă cu Nicolae Velea

— Se împlinesc anul acesta 10 ani, Nicolae Velea, de la debutul dumatilic, plin de glorie și acoperit acum de o vagă uitare.

— Stai puțin! Văzul duos al uitării se trage de către unii, dar, în timp, cărțile se obraznicesc.

— „Poarta” a inaugurat în iarna lui 1960 colecția Luceafărul. Ești întâiul copil al unei serii care, într-un deceniu, s-a impus foarte ferm. Crezi că are o semnificație împrejurarea că ai fost primul?

— Sînt într-o fază destul de dramatică a traiectoriei mele literare în care trebuie mai mult să mă apăr de roiu de zumzete care pot ustura. Deci sînt în faza în care nu am decît gesturi de apărare și nu de atac.

— Rău vorbind, te afli într-o criză de creație?

— Criza e-o invenție literară ca orice termen fără acoperire în dinamica indicibilă — cum ar zice Ilie Constantin — a procesului pe care îl atribuim și i-l intentăm creației.

— Deci nu ești în criză.

— Nu. De ce? De scris scriu greu. Pe vremuri cînd locuiam cu Nichita Stănescu, într-o cameră pe Roma 13 (el poate s-o mărturisească!), rupeam trei scaune pînă să termin o frază. De pildă, ca să revin tot la apărare, prima propoziție din nuvela mea *Transferul*: „Pe învățătorul Dandu Panțurescu l-a îmbătrînit o mulțumire mijlocie” m-a costat, în timp, două săptămîni și am continuat-o după două luni.

— Cam mult.

— Bineînțeles că am avut și explozii. De exemplu nuvela mea „Noapte indispusă”, la care țin cel mai mult, pentru că m-a costat ca efort cel mai puțin, am scris-o într-o noapte, așezîndu-mă la masă, fără să am nici-o linie epică în cap.

— Dar aceste explozii sînt totuși rare.

— Da, nu mi le cultiv și, cînd le am, le și suspectez, pentru că, necuviincios destăinuindu-mă, nu-mi place nici o povestire a mea dacă nu am un final refăcut de două ori, sau un final venit brusc și despre care, pe urmă îmi dau seama, că a ținut firesc din încheșturile emoționale de dinainte.

— De unde ești?

— Dintr-un sat de lingă Curtea de Argeș. Nu am nostalgia satului pentru că, într-un fel, satul s-a încuscrit cu orașul, armonios sau nu; femeile nu mai merg la horă cu pantofii în mină să și-i pună în preajma hanului sau sub clasicul nuc, țărîna nu mai există, a fost umilită și alungată de asfalt, țambalul a dat locul magnetofonului. Deplîng, odată cu Marin Preda, această pierdere nu numai a tradiției, a culorii, dar — deocamdată! — a energiilor, așa cum erau ele. Ele duceau undeva și se întorceau fructuos undeva. E o schimbare firească, necesară poate, careia cerințele timpului o să-i dea făgașul cuvenit.

— Ce sînt părinții dumatilici?

— Sînt învățători de țară. Eu cred că am găsit o imagine potrivită pentru această condiție a lor, într-o povestire mai veche, care suna cam așa: și-au ridicat cilciul din țărîna, s-au ridicat puțin în virful degetelor, și stau așa, cu spaima că orice adiere de vînt, cea mai plîpîndă, îi poate cobori de unde au plecat.

Totuși cred că această condiție e cea mai autentică, totuși cred că această răstignire între alternative — țaran sau intelectual — este cea mai generoasă sursă de proză pe care ambițiozitatea o fructifică într-un roman.

— Ce fel de învățători au fost părinții dumatilici?

— Ca orice învățător de sat, taicămeu credea că fiul său trebuie să iasă

● Sînt într-o fază destul de dramatică a traiectoriei mele literare.

● Nu am nostalgia satului pentru că, într-un fel, satul s-a încuscrit cu orașul.

● Această răstignire între alternative: un țaran-intelectual...

● De fapt, meseria noastră fiind timpul liber al celorlalți...

● Efervescența literară pe care o traversăm este comparabilă cu cel mai bun moment literar interbelic.

● Pînă și semnalele pe care le trimitem în Cosmos se întorc pe pămînt.

● Nu cunosc o ironie mai stupidă decît a omului care suride îngăduitor în fața unui loc comun.

premiant. Altfel, cum rămîi în fața satului? obrazul! Și pentru că nu l-am putut satisface sau cum se spune „nu eram desfăcut”, tata m-a lăsat repentin în clasa a IV-a. Aritmetica. „1001 de probleme” care și-acum mă torturează în vise și nu le găsesc rezolvarea. Cînd m-am desfăcut am fost unul dintre cei mai buni matematicieni (și șahiști) din liceu; și rușinos de premiant.

— Deci dumeata intrerupi tradiția didactică a familiei.

— Nu. Eu sînt profesor. În dosarul meu se spune clar: profesor de limba română. Iar fratele meu, directorul școlii de 8 ani din Cepari, profesor de științe naturale, căsătorit cu o profesoară de data asta de matematică, răz-bună abandonul meu și continuă tradiția familiei. De altfel, vocația — ceea ce înțelegem prin vocație pedagogică, în toată măsura acestui cuvînt — e a lui.

Discuția noastră mă găsește într-un moment de preocupare și de grijă pentru un accident al profesorului Victor Velea.

— În ce fel comunicai cu lumea despre care scrii?

— Nu comunic eu, comunică ea prin mine, și dacă voi fi un artist, adică un mediu transparent al unei lumi, trebuie să primesc, să amplific ceea ce se cuvine amplificat. De fapt, meseria noastră fiind timpul liber al celorlalți, ce putem face decît să-i ajutăm să se poticnească și de o dungă de umbră care ar putea avea prelungiri enorme, nebănuite?

— Nicolae Velea, ești cunoscut ca unul dintre cei mai blajini autori. Nu ai, în realitate, adversități?

— Urăsc puternic, iubesc puternic și am și — normal! — stări de indiferență pe care mi le reproșez. Eu sînt un necunoscut permanent pentru mine și dacă e cineva care așteaptă ceva de la mine, eu sînt primul. Eu mă aștept. Nu mă grăbesc, vreau să nu mă plit-tisesc eu însumi de prea vremelnice impliniri, care pot să vină sau nu.

Nu-mi place nici prea girbovitul de întrebuintări slogan „sfînta mea ne-mulțumire”.

Mă apăr mai de grabă cu ce s-a apărât un mare prozator spunînd: „nu cunosc pe lume decît două rele — remușcările și boala”. Remușcarea duce la

alte remușcări și la o paralizie mol-comă a gîndirii și a gesticulației artistice și sociale.

— Cum ți se pare proza de azi?

— E o explozie formidabilă din care într-adevăr timpul va avea ce selecta. Ne apropiem în proză, lent, de nivelul vostru, al poezilor. Cred în generații, în echipe de talente care apar mînunchi. Fără nici o pudoare cu pantalonași de bunică, putem forța replica în durată, afirmînd că efervescența literară pe care o traversăm este comparabilă cu cel mai bun moment literar interbelic. Repet, timpul, deceniile, au de unde alege.

— Ce datorii ai față de Marin Preda?

— Mai multe decît datoriiile bănești. Obediență n-aș spune, pentru că Marin Preda e un scriitor de neconfundat, dar am un sentiment de coplesire citînd orice carte a lui Preda, sau chiar orice articol, fie el și sezonier.

Proza românească își are teritoriul ei în care Marin Preda și-a delimitat cu severitate și cu strictețe dimensiunile durabile. Se înțelege că în această recunoaștere intră și o undă de dușmănie, față de acest mare proprietar epic.

— Marin Preda e preocupat în răspunsurile pe care le dă revistei noastre de problema evazionismului. Care e opinia dumatilică în această privință?

— Măcar aici mă despart de el. Nu cred că există o problemă care să merite un semnal de alarmă, a evazionismului.

— Ce te face să nu crezi că există această problemă?

— Dacă am discuta în termeni exacti evazionismul, ar trebui să ne situăm pe un alt teren, străin literaturii, care ține mai mult de sociologie, un teren în orice caz care depășește perimetrul artistic, literar.

O lucrare de artă adevărată pornește de undeva, dintr-o ardere, dintr-o outremurare intimă și se întoarce într-o zonă, delimitată riguros, de sensibilitate și gust. Pînă și semnalele pe care le trimitem în Cosmos se întorc pe pămînt.

— Evazionismul nici nu pare a fi altceva decît sustragerea din contingent.

— Foarte bine ai spus.

— Eu încerc să-ți aflu părerea, și dumeata mă ironizezi, nu îndeajuns de subtil.

— Am fost prea mult obosit de subtilități detectate anapoda, în ceea ce am scris, ca să le fac și în graba acestei discuții amenințate de curentul de aer polar pe care-l anunță ziarele.

Subtil zici? De subtilitate am eu nevoie acum? Știi cine sînt eu, după cronicile din colecțiile revistelor? Un tînăr de o hitroșenie ascunsă. Pleonasmul nu-mi aparține. Gasconardul! Cum mi-a zis un profesor doctor indecent, cu nostalgia de ecran panoramic literar.

— Atît?

— Am fost junele abulic, după opinia energică a unui reputat, plin de culoare dar necutereat de Idee. Am fost după opinia ta, publicată în seria veche a Luceafărului, autorul unor fragmente de schițe ș.a.m.d.

— Și ce ești de fapt?

— Un om care se așteaptă.

— Și cu ce-ți ocupi timpul, așteptîndu-te?

— Cu uitări și aduceri aminte.

— Povestește-mi cartea dumatilică de muncă!

— 1958 — absolvent al facultății de filologie. Diplomat universitar. Sau mai pe scurt: profesor. Repartizat — comuna Coșereni. Cerut de *Gazeta Literară*, bulevardul Ana Ipătescu 15.

Debutat ca tînăr critic, cu cartuș tipografic implintat în mijlocul cugetărilor mele critice, odată cu redutabili critici de astăzi Matei Călinescu, G. Dimisianu, Șt. Cazimir.

— Despre ce scriai?

— Despre sensul polemic al unei cărți îngropate și despre D. Corbea și despre Marin Mihalache și despre Leonov.

— Mai departe!

— Reportaje, povestiri; fiindcă eu mă suspectam primul de lipsă de informație critică și de aciditate a verbului (ulcerul l-am avut mai tîrziu!). În 1961, după apariția „romanului” (cum zicea un cititor) *Poarta*, tînăr glorios și naiv am plecat la ziarul din Galați „Viața nouă”, fără să mă asigur că, după 6 luni, voi avea unde să mă

întorc. Desfacere de contract de muncă, nemeritată. 6 luni — scriitor profesionist cu sediul în Roma 13. Adevărat pecuniar de cinematografie. Lucrat 5 ani. Muștrare scrisă cu avertisment, dată de prozatorul Sălcudeanu, pentru că n-am vrut să fac referat favorabil unui scenariu care, de altfel, nici n-avea să vadă lumina ecranului. Transfer la Luceafărul, seria nouă. Deocamdată.

— Povestește-mi un fapt tragic!

— Nu pot. N-am chemarea tragicului, măcar în exprimările pe care un interviu le presupune sprintene și — iartă-mă! — acaparante, cuceritoare pentru cel care le citește.

— Ce te preocupă astăzi?

— Nu știu de ce, nu știu de unde pînă unde, să fie semn de bătrînețe, să nu fie, dar îmi plac memoriile de război autentificate și istoria. Adică orice scriere despre o realitate controlabilă.

— Despre ce fapt din istoria românilor ți-ar place să scrii o piesă de teatru?

— Sînt cunoscut în general ca un om cu replică, însă de cite ori am încercat să scriu piese de teatru, hîrtia mi-a refuzat replica. Momentele istorice care mă ispitesc — dar nu ca modalitate dramaturgică — ar fi Vlad Țepeș și Ioan Vodă cel Cumplit.

— Și totuși, nu ești într-o eclipsă de creație?

— Da. Este criza mea pe care, așa cum ar spune orice scriitor satiric, mi-o iubește. E a mea.

— De cînd n-ai publicat o proză?

— De acum două luni.

— De cînd n-ai scris o proză?

— De vineri, cînd am continuat să lucrez la nuvela de mai întinse proporții „În război, un pămînt cu flori”.

— Cînd crezi că o vei termina?

— În noiembrie cînd cred că am s-o rescriu.

— Cum privești traiectoriile abrupte ale colegilor dumatilici, romancierii?

— Cu o invidie firească, care nu mă roade, dar mă îndrîjește. Nu voi răspunde cu armele lor.

— Ce este efortul?

— Efortul e pregătirea pentru efort, pentru că, propriu zis, intrarea în ceea ce numim „travaliu” e, cred, o uitare desfășurată în care nu mai auzi nimic, și dacă ai forța și norocul ca tensiunea maximă să dureze exact atît cit să o poți exprima exact. nesilnic, poți să spui fără teamă, fără să ațipești repetînd locuri comune, că munca innobilează.

— Dar nu-ți plac locurile comune? Eu cred că ai făcut un salt — calitativ, dă-mi voie — de la exprimare, cum ziceau îndreptății, în bobote, la formulări mai precise, mai directe.

— Aceste odihnitoare locuri comune, aceste perne aparent confortabile, dinamitate cum trebuie și trăite pînă la capăt, aceste locuri comune te pot scoate din casă și din obișnuință.

Nu cunosc o ironie mai stupidă, decît a omului care suride îngăduitor în fața unui loc comun pe care nu l-a trăit, pe care nu l-a umplut cu viața lui sau măcar cu parcurgeri de înțelegere. Locurile comune sînt comprimări de dinamită care te pot cutremura.

Dar, dragă Adriane, în grea situație a trebuit să te afli dac-ai recurs, amînat în ultimul moment de un savant atomist, la mine. Am ajuns să trăiesc și clipa în care te-ai prezentat oficial, într-o ținută ireproșabilă, cravată și celelalte, să te salvez eu de un eventual hiatus în interviurile tale. Măcar pentru acest merit de ultimă oră și tot nu mă pot considera în criză.

Adrian PĂUNESCU

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Ballag, Pănuș, Haagu,
Adrian Paunescu
Secretar general de redacție:
Constantin Teju

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 41 51 54; 42 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 48.33.99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginator: Nicolae Ion.